

**AMMATILLISET TUTKINNOT LINJA-
AUTOLIIKENTEN YRITYKSISSÄ
Näyttötutkintojen kehittäminen**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Logistiikan koulutusohjelma

Forssa 23.5.2014

Hannele Pulkkinen

FORSSA
Logistiikan koulutusohjelma

Tekijä	Hannele Pulkkinen	Vuosi 2014
Työn nimi	Ammatilliset tutkinnot linja-autoliikenteen yrityksissä Näyttötutkintojen kehittäminen	

TIIVISTELMÄ

Työtehosseura ry, TTS järjestää yhteistyössä linja-autoliikenteen yritysten kanssa linja-autonkuljettajan ammattitutkinnon ja logistiikan perustutkintoihin kuuluvia linja-autonkuljettajan perustutkinnon näyttötutkintotilaisuuksia lähes viikoittain.

Näyttötutkinnoista ja niiden vastaanottotilaisuuksista on tullut osa yrityksen toimintaa. Aito tutkintoympäristö ja aidot työtehtävät luovat pohjan laadukkaille tutkintotilaisuuksille. Yhteistyö tutkintoja järjestävän organisaation ja alan yritysten välillä on tärkeää tutkintotilaisuuksien onnistumisen kannalta.

Opinnäytetyöhön tarvittavan tiedon kerääminen tapahtui haastatteleamalla alan tärkeimpiä yrityksiä ja yhteistyökumppaneita. Haastattelulla pyrittiin selvittämään, mitä etuja yritykset ja tutkinnon suorittajat saavat tutkinnon suorittamisesta ja mitä haittoja yrityksessä tutkinnon suorittamisesta aiheutuu. Lisäksi kartoitettiin tutkintotilaisuuksien nykytilaa ja kerättiin kehitysideoita, joita voidaan jatkossa hyödyntää yhteistyön ja tutkintotilaisuuksien toteutuksen sekä sisällön kehittämisessä.

Opinnäytetyön lopussa on kerätyn tiedon analysointia ja johtopäätöksiä siitä, mihin suuntaan tulevaisuudessa tulisi näyttötutkintotilaisuuksia kehittää ja millä tavoin. Samoin on tehty johtopäätöksiä ja ideointia näyttötutkintojen sisällön kehittämiseksi.

Avainsanat Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto, Logistiikan perustutkinto linja-autonkuljettaja, Näyttötutkinnot

Sivut 47 s. + liitteet 1 s.

FORSSA
Degree Programme in Logistics

Author	Hannele Pulkkinen	Year 2014
Subject of Bachelor's thesis	Improving Competence-based Qualifications tests in Cooperation with Bus Companies	

ABSTRACT

TTS arranges competence-based qualification tests in cooperation with bus companies on close to a weekly basis.

Competence-based qualification tests have become a part of the companies' normal operations. Partnership between the educational institution arranging the qualification tests and the company is vital for providing a successful assessment of vocational skills.

The data needed for this thesis was collected by interviewing some of the most important companies and partners in the industry. The aim was to figure out how the company and the institution benefited from the vocational skills tests and what disadvantages this caused to the company. The current state of qualification tests was surveyed and development ideas regarding the contents and execution of the tests were collected at the same time.

In the last part of the thesis the collected materials are analyzed and the author makes some observations on how the competence-based qualifications tests should be improved.

Keywords Further Qualification for Bus Drivers, Vocational Upper Secondary Qualifications in Logistics, Competence-based Qualifications

Pages 47 p. + appendices 1p.

KÄSITTEET

Ammattitaitovaatimus

Tutkinnon osissa olevat ammattitaitovaatimukset, jotka on muodostettu työelämän työtehtävä- ja taitovaatimuksista.

Arvioitsijat

Tutkintotilaisuudessa arviointia tekevät henkilöt, jotka edustavat oppilaitosta ja työelämää. Arviointia tekevät henkilöt edustavat työnantajia, työntekijöitä ja opettajia näyttötutkintoprosessin eri vaiheissa. Yhdessä he muodostavat kolmikannan, joka on tutkintotoimikunnan vahvistama.

Arviointiesitys

Arvioitsijoiden, jotka muodostavat kolmikannan, laatima tutkinnonosakohtainen kirjallinen esitys, joka perustuu tutkintosuoritusten arviointeihin. Esitys osoitetaan tutkintotoimikunnalle päätöksentekoa varten.

Arviointikokous

Kokous, jossa kolmikannan edustajat tekevät tutkinnon osan arviointiesityksen arviointiaineiston perusteella tutkintotoimikunnalle.

Henkilökohtaistaminen

Koulutuksen järjestäjällä on velvoite tarjota suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita tukimuotoja ja palveluja tutkinnon suorittajalle valmistavaan koulutuksen hakuvaiheeseen, tutkinnon suorittamiseen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen.

Henkilökohtaistamissuunnitelma

Henkilökohtaistamisesta laaditaan asiakirja, johon dokumentoidaan näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisvaihe, tutkinnon suorittaminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen.

Kolmikanta

Kolmikanta tarkoittaa työnantajien, työntekijöiden ja opettajien edustusta näyttötutkintoprosessissa sekä edustusta tutkintotoimikunnassa.

Koulutuksen järjestäjä

Kunta, kuntayhtymä, valtion liikelaitos ja rekisteröity yhteisö tai säätiö, jolle opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt luvan järjestää ammatillista perusopetusta ja/tai ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä ammatillista lisäkoulutusta.

Näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma

Näyttötutkinnon järjestäjän laatima suunnitelma tutkintotilaisuuksien järjestämisestä.

Näyttötutkintojen järjestämissopimus

Tutkintotoimikunnan tekemä sopimus koulutuksen järjestäjän tai muun yhteisön ja säätiön kanssa tiettyjen näyttötutkintojen järjestämisestä.

Näyttötutkintomestari

Näyttötutkintomestari (NTM) on henkilö, joka on suorittanut Opetushallituksen hyväksymän 25 opintopisteen laajuisen koulutusohjelman.

Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Koulutus voi olla lähi-, etä- ja monimuoto-opetusta tai oppisopimuskoulutusta, jonka aikana tutkinnon suorittaja saa valmiudet näyttötutkinnon tai tutkinnon osan suorittamiseen.

Osaamisen tunnustaminen

Tutkintotoimikunnan tekemä päätös, että tutkinnon suorittajalla on tutkinnon perusteissa vaadittu ammattitaito ja hänelle voidaan antaa tutkintotodistus tai todistus tutkinnon osan tai osien suorittamisesta.

Tutkinnon osa

Tutkinnon osa on ammatin osa-alue, joka voidaan erottaa normaalista työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi.

Tutkinnon perusteet

Opetushallituksen määräys, jossa määritellään tutkinnon osat, ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat ja mahdolliset osaamisalat.

Tutkinnon suorittaja

Näyttötutkintoa suorittava henkilö.

Tutkintosuoritus

Näyttötutkinnon suorittajan tutkintotilaisuudessa antama osoitus tutkinnon perusteissa vaaditusta ammattitaidosta.

Tutkintomaksu

Näyttötutkintoon osallistuvalla tutkintoon ilmoittautumisen yhteydessä perittävä tutkintokohtainen maksu. Tutkinnon järjestäjä tilittää maksun Opetushallitukselle. (58 € vuonna 2014.)

Tutkintotilaisuus

Tilaisuus, jossa näyttötutkinnon suorittaja osoittaa tutkinnon perusteissa vaadittavan ammattitaidon. Tutkintotoimikunnat valvovat tutkintotilaisuuksien järjestämistä ja toteutusta.

Tutkintotodistus

Tutkintotoimikunnan vahvistama todistus ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittamisesta. Todistuksen allekirjoittavat tutkintotoimikunnan puheenjohtaja ja koulutuksen järjestävän oppilaitoksen rehtori. Tutkintotodistusten kopioiden pysyvästä säilyttämisestä vastaa näyttötutkinnon järjestäjä.

Tutkintotoimikunta

Opetushallituksen asettama luottamuselin, joka edustaa työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja ammatinharjoittajia.

Tutkintovastaava

Tutkinnon järjestäjän vastuuhenkilö, joka vastaa kaikista näyttötutkintoihin liittyvistä asioista ja hoitaa yhteydenpidon tutkintotoimikuntaan.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimuksen taustaa.....	1
1.2	Tutkimuksen toteutustapa	2
1.3	Opinnäytetyö prosessina	3
2	TAUSTATIETOJA	4
2.1	Työteho-seura ry tutkinnonjärjestäjänä	4
2.2	Tilastoja tutkintomääristä Suomessa.....	6
2.3	Linja-autoliikenteen yritykset tutkintoympäristönä	7
3	NÄYTTÖTUTKINTOJEN NYKYTILANNE.....	8
4	TEORIA	11
4.1	Ammatillinen aikuiskoulutus	12
4.2	Ammatillinen peruskoulutus	12
4.3	Jatko-opintokelpoisuus.....	13
4.4	Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnoissa	13
4.5	Tutkinnon suorittamisesta saatavat etuudet.....	14
4.6	Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto.....	15
4.7	Ammattitutkinnon muodostuminen	15
4.8	Ammattitaidon osoittamistavat	16
4.9	Linja-autonkuljettajan perustutkinto näyttötutkintona.....	17
4.10	Linja-autonkuljettajan perustutkinnon muodostuminen.....	18
4.11	Kuljetusalan perustason ammattipätevyys	19
4.12	Ammattipätevyyskokeen tavoitelausekkeet	20
4.13	Linja-autonkuljettajan perustutkinnon ammattitaitovaatimukset.....	23
4.13.1	Linja-auton tavarankuljetusten hallinta	23
4.13.2	Linja-autokuljetukset.....	24
4.13.3	Alan yritystoiminta	25
4.13.4	Työkoneiden käyttö ja huolto	25
4.13.5	Kuljetusalan perustason ammattipätevyuden laajennus	26
4.13.6	Ulkomaanliikenteenkuljettajan tehtävät	26
4.13.7	Taksikuljetukset.....	27
4.13.8	Kaukoliikenteenkuljettajan tehtävät	28
4.13.9	Palveluliikenteenkuljettajan tehtävät.....	28
4.13.10	Tilausajoliikenteenkuljettajan tehtävät.....	29
4.13.11	Terminaalitoiminnot ja lastaus	29
4.14	Ammattiosaamisen arviointi	30
5	TYÖTEHOSEURA RY:N TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	31
5.1	Lainsäädännölliset määräykset.....	31
5.2	Tutkintotoimikunta.....	32
5.3	Näyttötutkintojen järjestämissopimus	32
5.4	Näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma.....	33
5.5	Yritysten realiteetit	34
5.6	Haastattelun kysymykset.....	34

5.7	Haastattelun tulokset	35
5.8	Työtehoseura ry:n toiminta ja haasteet.....	40
6	ANALYYSI.....	41
6.1	Yhteistyön parantaminen ja kehittäminen.....	41
6.2	Näyttötutkintotilaisuuksien kehittäminen laadullisesti	42
6.3	Näyttötutkintotilaisuuksien tehostaminen	43
6.4	Näyttötutkinnon osien sisältöjen kehittäminen	43
6.5	Tutkintojen keskeyttämisen vähentäminen	44
6.6	Ammattiosaamisen hyödyntäminen	45
6.7	Oman osaamisen kehittäminen.....	45
6.8	Omien resurssien kehittäminen	45
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	45
8	OMA POHDINTA	46
	LÄHTEET	48

Liite 1 Haastattelun kysymykset

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä selvitetään Työtehoseura ry, TTS:n järjestämien linja-autonkuljettajan ammattitutkinnon ja linja-autonkuljettajan perustutkinnon näyttötutkintojen toteutusta ja nykyistä tilaa linja-autoliikenteen yrityksissä. Tavoitteena on selvittää tutkintotilaisuuksien kehittämiskohteita.

Haastateltavaksi valittiin kuusi yritystä, joilla on TTS:n kanssa pitkäaikaista yhteistyötä tutkintotilaisuuksien järjestämisestä ja kokemusta tutkintotilaisuuksien arvioinnista.

Haastateltavista yrityksistä löytyvät laaja-alaisesti henkilöliikenteen palvelut: Kaupunki- ja seutuliikenteen palvelut, palveluliikenteen palvelut, kauko- ja pikavuoroliikenteen palvelut ja tilausajoliikenteen palvelut. Yritykset tarjoavat tutkinnon suorittajille monipuolisen ja aidon tutkintoympäristön. Yritykset sijaitsevat pääkaupunkiseudulla ja kehyskunnissa. Yrityksissä on yhteensä n. 3 150 linja-autonkuljettajaa.

Haastattelut toteutettiin 10.3.2014–28.3.2014 välisenä aikana. Haastatteluun osallistui työnjohtohenkilöstöä. Haastattelut toteutettiin nimettömästi.

Kehitysideoita tuli tutkintoihin liittyvän yhteistyön parantamiseen ja kehittämiseen. Ideoita tuli tutkintotilaisuuksien kehittämiseen laadullisesti, niiden tehostamiseen sekä tutkinnon osien sisältöön liittyen. Tutkinnon keskeyttäneiden määrän vähentäminen koettiin tärkeäksi kehittämiskohteeksi ja tavoitteeksi. Pohdittavaksi jäi tutkinnon osien sisällön kehittäminen vastaamaan tämän päivän haasteita sekä ammatillisten tutkintojen suorittamisen vaikutusmahdollisuus yhtenä yritysten kilpailukeinona.

Tutkimuksessa tuli esiin alan yritysten vahva kiinnostus ja osaaminen tutkinnoista ja niihin liittyvistä tavoitteista. Koulutus ja ammatilliset tutkinnot ovat arvostettuja arvoja alan yrityksissä.

1.1 Tutkimuksen taustaa

Ammatillisia näyttötutkintoja on Suomessa suoritettu jo kahdenkymmenen vuoden ajan. Tutkintoja koskeva laki tuli voimaan 1.5.1994. Alun perin näyttötutkintojen tavoitteena oli palvella työelämässä olevia ilman valmistavaa koulutusta olevia työntekijöitä. Suorittamalla näyttötutkinnot oli mahdollista saada todistus ammattitaidosta, joka mahdollisti esimerkiksi hakeutumisen jatko-opintoihin. Nykyisin ammatillinen koulutus näyttötutkintoineen on yleinen tapa suorittaa opintoja. Valtaosa näyttötutkintotilaisuuksista suoritetaan alan yrityksissä normaaleissa työtehtävissä.

Näyttötutkintojen järjestäminen vaatii myös yhteydet alan työnantajiin ja työpaikkoihin. Laadukas ja toimiva yhteistyö alan yrityksiin on ensisijaisen tärkeää, jotta näyttötutkintotilaisuudet olisivat myös laadukkaita ja luotettavia. Yhteistyötä on alan yrityksiin ollut koko näyttötutkintojärjestelmän olemassaolon ajan, mutta viime vuosina yhteistyö on lisääntynyt ja

tiivistynyt, kun näyttötutkintotilaisuuksista on tulossa osa alan yritysten normaalia toimintaa.

Näyttötutkintotilaisuudet tapahtuvat aidoissa ja normaaleissa linja-autonkuljettajan työtehtävissä. Tämä vaatii näyttötutkintojärjestelmän tuntemusta koulutusorganisaation edustajien lisäksi myös alan työelämän edustajilta. Laadukas ja monipuolinen näyttöympäristö aidossa työympäristössä sekä työpaikan arvioitsijoiden ammattitaito ja osaaminen näyttötutkintojen arvioitsijoina ovat tärkeitä tekijöitä. Näin tutkinnon suorittajat saavat oikeaa ja tasapuolista sekä vahvasti tutkinnonperusteisiin pohjautuvaa arviointia näyttötutkintoa suorittaessaan.

1.2 Tutkimuksen toteutustapa

Opinnäytetyön tavoitteena oli hyödyntää jo olemassa olevaa laadukasta yhteistyötä. Tutkimusmuotona käytettiin kvalitatiivista tutkimustapaa. Tutkimus rajattiin linja-autonkuljettajan ammattitutkintoon ja näyttömuotoiseen linja-autonkuljettajan perustutkintoon. Rajauksessa rajattiin pois kolmivuotinen opetussuunnitelmapohjainen linja-autonkuljettajan perustutkinto ns. nuorisokoulutus.

Haastattelemalla TTS:n yhteistyökumppaneita ja keräämällä tietoa ja havaintoja heiltä, saadaan arvokasta tietoa näyttötutkintojen vastaanotosta ja näyttötutkintojen järjestämisen kehittämisestä. Tietoa näyttötutkintojen kehittämisestä ja kehitysideoita on hyödyllistä saada niiltä tahoilta, jotka ovat työelämän arjen toteuttajia ja nykyisin myös alansa kärkekijöitä ja edelläkävijöitä.

Haastateltavaksi rajattiin linja-autoliikenteen yritykset, joiden yritystoiminta on laaja-alaista tarjoten tutkinnon suorittajalle monipuolisen näyttötutkintoympäristön. Lisäksi valitussa yrityksessä on tutkintotilaisuuksia järjestetty jo usean vuoden ajan yhteistyössä TTS:n kanssa ja yrityksistä löytyy tutkintojen arviointiin perehtynyttä henkilökuntaa.

Haastattelukysymykset haastateltavat saivat sähköpostilla kaksi viikkoa ennen haastattelua. Haastattelun kysymyksillä pyrittiin selvittämään, kuinka paljon linja-autoliikenteen yrityksessä on ammattitutkinnon tai linja-autonkuljettajan perustutkinnon suorittaneita linja-autonkuljettajia. Lisäksi selvitettiin:

- Mitä etuja yritys saa tutkinnon suorittaneista linja-autonkuljettajista?
- Mitä etuja saa ammattitutkinnon tai linja-autonkuljettajan perustutkinnon suorittanut linja-autonkuljettaja ko. yrityksessä?
- Mitä haittoja seuraa, jos linja-autonkuljettaja ei ole tutkintoa suorittanut?
- Mitä haittoja tutkinnon suorittaminen yrityksessä aiheuttaa yrityksen normaaliin toimintaan?
- Millä tavoin voidaan kehittää tutkintojen suorittamisen integrointia yrityksen normaaliin toimintaan?

Lisäksi kerättiin kehitysehdotuksia näyttötutkintojen toteutuksen ja sisäl-
lön osalta.

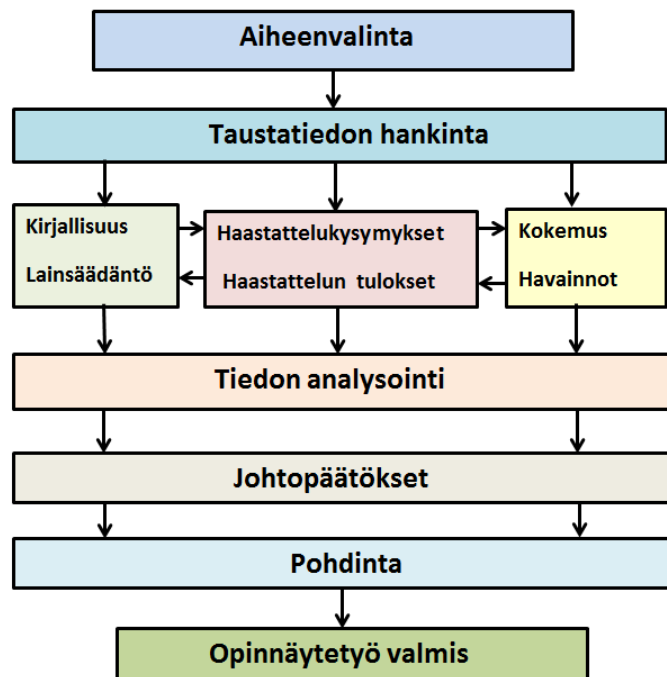
1.3 Opinnäytetyö prosessina

Tutkimusprosessi opinnäytetyön aikaansaamiseksi on monivaiheinen ja
hidas prosessi. Aihevalinnassa ongelmana oli löytää aihe, joka on mie-
lenkiintoinen ja työhön liittyvä, mutta aiheena rajattavissa oleva. Valin-
nassa päädyttiin ammatillisiin tutkintoihin, omaan alaan ja työhön liitty-
vään aiheeseen.

Seuraava vaihe on aiheeseen liittyvän taustatiedon hankkiminen. Tietoa
kerättiin alan kirjallisuudesta ja lainsäädännöstä. Tutkintotilaisuuksista ja
tutkinnon käytänteistä tehtiin havaintoja ja saatiin kokemusperäistä tietoa.
Lisäksi tehtiin henkilöhaastatteluja, joilla saatiin työelämän näkemyksiä ja
kokemuksia esille. Vaihe sisälsi haastattelu aineiston litterointia, sen jäl-
keen aineiston luokittelemista ja yhdistämistä teemoittain selkeämmiksi
kokonaisuuksiksi.

Tiedon analysointivaihe on kerätyn tiedon analysointia ja yhdistämistä on-
gelmaan sekä ratkaisujen etsimistä. Tavoitteena on sisällöltään selkeä ko-
konaisuus, jossa kerätyn aineiston ymmärrettävyys olisi selkeästi tulkitta-
vissa ja aihepiiriin kuuluva. Analyysivaiheen lopuksi saadaan tietoa kehi-
tysideoista ja niiden tavoitteista. Ongelmille haetaan ratkaisuja.

Luvussa 7 on johtopäätökset tiivistetyksi saaduista ratkaisuista ongelmiin.
Luvussa 8 on pohdinta osio, jossa on omaa pohdintaa liittyen tutkimustyön
tekemiseen. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Opinnäytetyö prosessina

2 TAUSTATIETOJA

Kuljetusalan tutkinnoista vastasi vuosina 1978–1994 Kuljetus- ja liikealojen ammattien keskustoimikunta. 1.5.1994 tuli voimaan näyttötutkintoja koskeva laki, joka toimii pohjana nykyiselle käytännölle. Nykyisen Kuljetustutkintotoimikunnan vahvistamat ensimmäiset tutkinnot vahvistettiin 7.10.1996 olleessa kokouksessa.

2.1 Työtehoseura ry tutkinnonjärjestäjänä

Työtehoseura ry, TTS on 1924 perustettu valtakunnallinen tutkimus-, koulutus- ja kehittämisorganisaatio. TTS:n tavoitteena on asiakkaiden osaamisen, tuottavuuden ja hyvinvoinnin parantaminen.

TTS on tarjonnut henkilöliikenteen kuljettajakoulutusta linja-autonkuljettajille 1977 alkaen. Näyttötutkinnot sisällytettiin linja-autonkuljettajan koulutukseen vuoden 2000 alussa. Nykyisin TTS:ssa näyttötutkimuotoista linja-autokoulutusta järjestetään Vantaan ja Kouvolan toimipisteissä. Vuositasolla linja-autonkuljettajan koulutuksesta valmistuu 350 kuljettajaa työelämään, mutta koulutuksen saaneista linja-autonkuljettajista noin 85 prosenttia työllistyy.

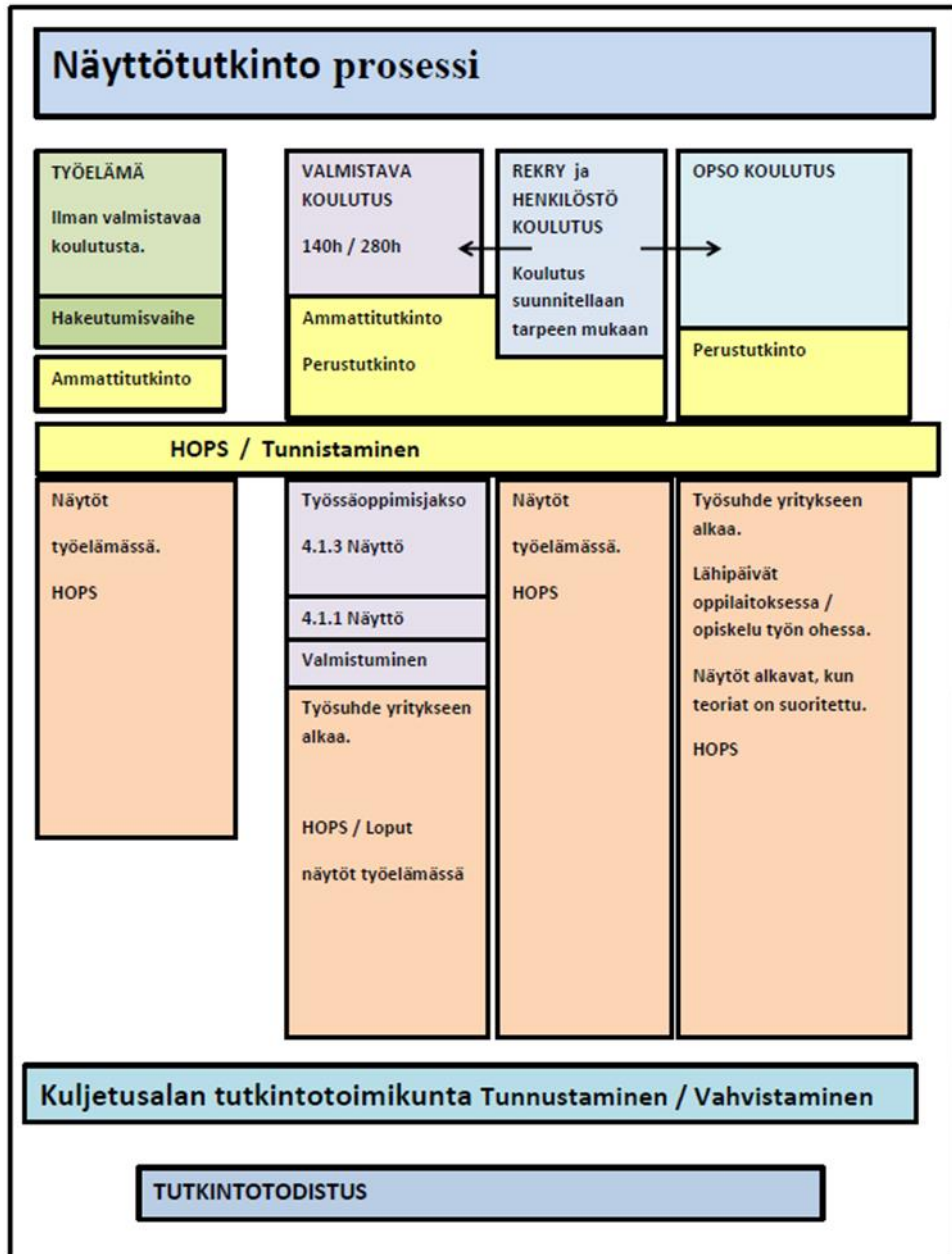
Koulutusta järjestetään työvoimapolitiittisena koulutuksena, omaehtoisena koulutuksena, oppisopimuskoulutuksena, rekrytointikoulutuksena ja henkilöstökoulutuksena alan yrityksille. Linja-autonkuljettajan ammattitutkintoon ja logistiikan perustutkintoon kuuluvat näyttötutkinnot.

Valmistavan koulutuksen (140 h tai 280 h) suorittanut ja kuljetusalan ammattipätevyyskokeen hyväksytysti suorittanut voi siirtyä työelämään, vaikka tutkinnot olisivat kesken. Valmistavan koulutuksen aikana oppilaitoksessa suoritetaan näyttötutkinnon osista kaksi tutkinnon osaa. Ammattitutkinnosta suoritetaan perustason ammattipätevyys- ja linja-auton ajoneuvotekniikka osiot. Perustutkinnosta suoritetaan Perustason ammattipätevyys (4.1.1) ja Linja-auton tavarankuljetusten hallinnan osio (4.1.3.). Kaikki loput tutkinnon osat jäävät suoritettavaksi työelämässä alan yrityksissä. Tutkinnot suoritetaan noin 1–3 vuoden aikana työelämään siirtymisestä.

Poikkeuksen tähän tekee oppisopimuskoulutus, jossa tutkinnon osat on sijoitettu valmistavan koulutuksen eli lähipäivien lomaan. Linja-auton tavarankuljetusten hallinnan osio (4.1.3) voidaan suorittaa joko oppilaitoksessa tai tutkinnon suorittajan työpaikalla. Perustason ammattipätevyys (4.1.1) suoritetaan oppilaitoksessa koulutuksen päättymisvaiheessa. Koulutuksen päättyessä on valmistavaa koulutusta saatu 140 h tai 280 h ja tutkinnon osat ovat suoritettuina. Edellyttäen, ettei koulutus ole keskeytynyt jostain syystä.

Valmistavaan linja-autonkuljettajan koulutukseen liittyy työssä oppimiskausi, joka suoritetaan alan yrityksissä. Samalla luodaan yhteydet työelämään. Yhteistyö oppilaitoksen ja alan yritysten välillä on tärkeää. Tällä yhteistyöllä varmistetaan oppilaitoksen ajantasaisuus suhteessa työelämän

tarpeisiin. Vastaavasti yritys tarjoaa opiskelijoille työssä oppimispaikkoja ja myöhemmin opintojen päätyttyä ja linja-autonkuljettajan valmistuttua työpaikkoja. Työympäristöltään monipuolinen kuljetusalan yritys tarjoaa myös laadukkaan näyttötutkintoympäristön, jossa voidaan tutkintotilaisuuksia järjestää aidoissa työtehtävissä. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Näyttötutkinto prosessi

Suoraan tutkintoon, ilman valmistavaa koulutusta, tulevan tutkinnon suorittajan ottaessa yhteyttä oppilaitokseen ja tutkintovastaavaan hänen tilanne kartoitetaan ja hänelle laaditaan henkilökohtaistamissuunnitelma. Henkilökohtaistamissuunnitelmassa hänen lähtötilanteensa selvitetään ja laaditaan jatkotoimenpiteet tutkintojen suorittamiseksi. Tutkinnon suorittaja toimittaa oppilaitokseen ajokortin valvontaotteen ja muut todistukset aiemmasta osaamisestaan.

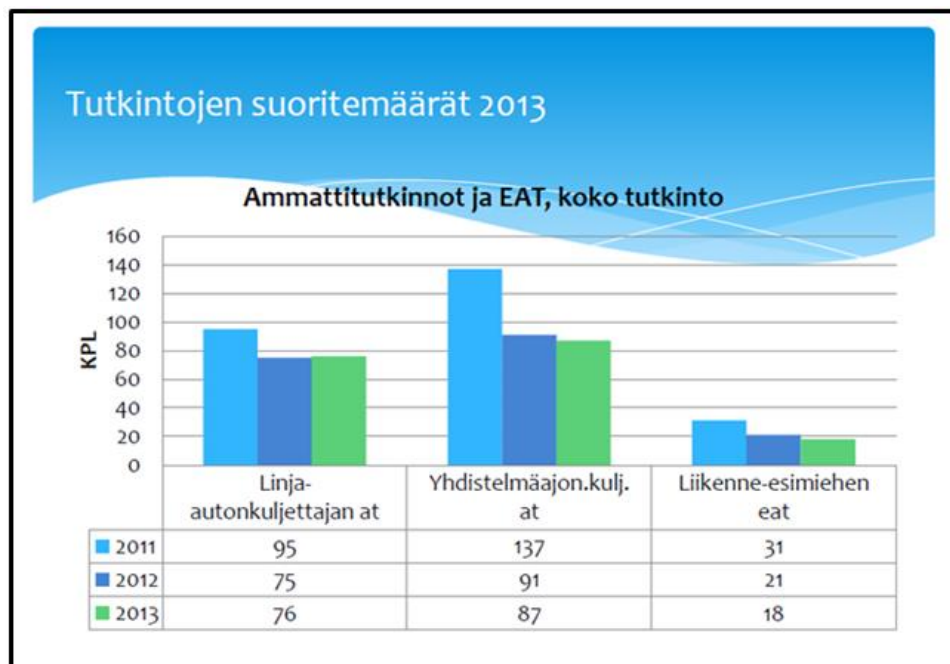
Tutkinnon suorittajan valmius tutkintojen suorittamiseen varmistetaan etätehtävien avulla, joiden tarkoituksena on selvittää osaamisen taso. Tutkinnon suorittaja tekee etäpaketin sisältämät tehtävät, jotka tarkistetaan oppilaitoksessa. Tehtävistä tulee 80 prosenttia olla oikein ja tarvittaessa tietoja voidaan täydentää kirjallisesti sekä kyselyin että haastatteluin.

Ammattitutkintoon liittyvät tutkinnon osat suoritetaan tutkinnon suorittajan omalla työpaikalla yhteistyössä ko. yrityksen kanssa. Tutkinnon suorittajan voimassa oleva ammattipätevyys tunnustetaan sekä vahvistetaan tutkintotoimikunnassa ajo-oikeuden perusteella, jos D-luokan ajo-oikeus on saatu ennen 10.9.2008.

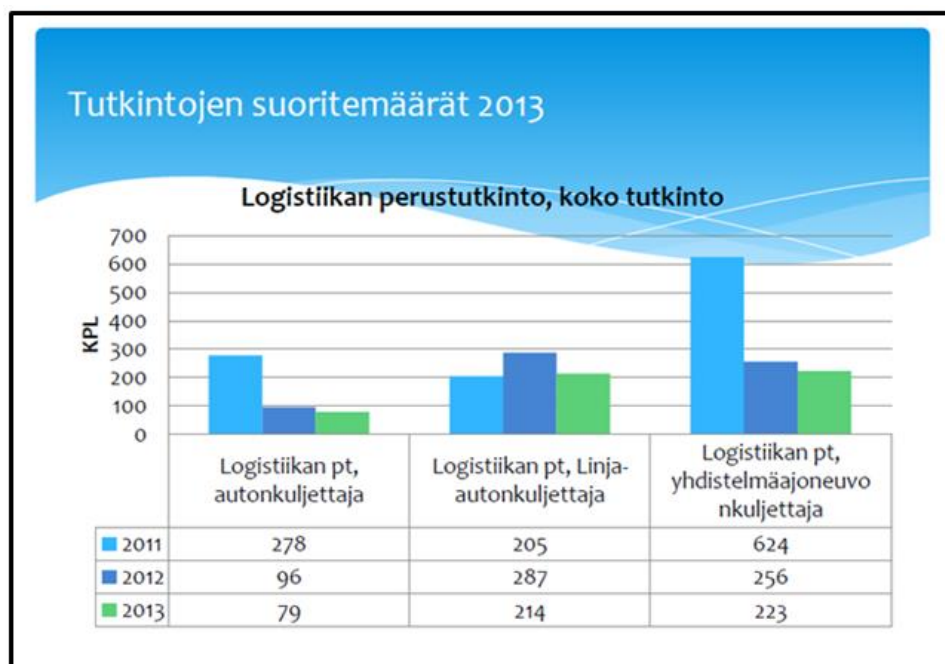
Ammattitutkintoon koulutuksen saanneista omaehtoisista opiskelijoista suorittaa näyttötutkinnot loppuun asti noin 75 prosenttia aloittaneista. Työvoimapolitiisessa koulutuksessa olevista perustutkinnon suorittaneista näyttötutkinnot suorittaa noin 10 prosenttia. Oppisopimuksella opiskelevista perustutkinnon suorittaneista lähes 100 prosenttia suorittaa tutkinnot loppuun asti.

2.2 Tilastoja tutkintomääristä Suomessa

Oppilaitoksia, joissa on näyttötutkintojen järjestämissopimus ja näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma näyttötutkintojen järjestämiseen on yhteensä 29. Linja-auton ammattitutkinnon luvan omaavia oppilaitoksia on 17 ja linja-autonkuljettajan perustutkinnon luvan omaavia 16. Kuljetusalan tutkintotoimikunnan (8443) vuonna 2013 vahvistamia linja-autonkuljettajan ammattitutkintoja oli 76 (Kuvio 3.) ja perustutkintoja oli 214. (Kuvio 4, sivulla 7.)

Kuvio 3. Suoritetut ammattitutkinnot 2013. (Lähde: Kuljetusalan tutkintotoimikunta. Kari Suutarinen)

Kuvio 4. Suoritetut perustutkinnot 2013. (Lähde: Kuljetusalan tutkintoimikunta. Kari Suutarinen)

2.3 Linja-autoliikenteen yritykset tutkintoympäristönä

Linja-autoliikenteen yritykset tarjoavat Suomessa noin 8 000 työpaikkaa linja-autonkuljettajille. Vuosittainen kuljettajatarve on noin 700 linja-autonkuljettajaa. Suurin osa linja-autonkuljettajista työskentelee pääkaupunkiseudulla tai suurimmissa kaupungeissa muualla Suomessa. Pääkaupunkiseudulla tehdään lähes miljoona linja-automatkaa päivässä, yli 60 % kaikista Suomen joukkoliikennematkoista. (HSL Vuosikertomus 2012. Viitattu 17.4.2014.)

Pääkaupunkiseudun ja kehyskuntien linja-autoliikenteen yritykset tarjoavat uusille alalle tuleville linja-autonkuljettajille ensin työssä oppimispaikkoja ja koulutuksen päätyttyä työpaikkoja. Yritysten sijainti ja läheisyys valmistavaan oppilaitokseen ja pitkäaikainen yhteistyö yritysten ja oppilaitoksen välillä, on luonut luontevan pohjan näyttötutkintojen suorittamiselle yrityksissä.

Yritykset tarjoavat laaja-alaisesti erilaisia kuljetuspalveluja. Osa yrityksistä on keskittynyt kaupunki- ja seutuliikenteeseen sekä palveluliikenteeseen. Osa yrityksistä on keskittynyt lähi- ja kaukoliikenteeseen. Osa yrityksistä tarjoaa myös tilausajoliikenteen palveluja. Näin muodostuu monipuolinen näyttötutkintoympäristö, joka vastaa oppilaitoksen ja tutkinnon suorittajan tarpeita. Tarvittaessa yrityksissä voidaan suorittaa myös ajoneuvotekniikkaan liittyvät tutkinnon osat, jotka nykyisin toteutetaan pääosin oppilaitoksessa. Kaikissa yrityksissä on valmiudet niihin.

Keskittyminen ydinosaamiseen ja kehittymiseen siinä, näkyy yritysten kehittymisenä omassa toimintaympäristössään ja kiinnostuksena myös palve-

lujen laadukkuuteen sekä työntekijöiden osaamiseen ja ammattitaitoon. Kuljettajien koulutukseen liittyvien tutkintojen suorittaminen työpaikalla ja normaaleissa työtehtävissä tuovat osansa yritysten toimintaan. Osassa yrityksistä tutkintotilaisuuksia on lähes viikoittain ja osassa harvemmin.

Yrityksistä on tutkintoihin ja niiden liittyvää osaamista. Yrityksistä löytyy henkilöitä, jotka ovat perehtyneet tutkintojen arviointiin ja toimivat säännöllisesti tutkintotilaisuuksissa arvioitsijoina. Osa on suorittanut TTS:n järjestämän arvioitsijan perehdytys koulutuksen. Osalla on näyttötutkintomestarin koulutus ja lähes kaikki ovat itse suorittaneet joko linja-autonkuljettajan ammattitutkinnon tai perustutkinnon.

3 NÄYTTÖTUTKINTOJEN NYKYTILANNE

Nykyisin TTS:ssa näyttötutkintoja vastaanotetaan lähes päivittäin. Näyttötutkintojen suorittamisesta on tullut oppilaitoksen jokapäiväistä toimintaa. Tämä sitoo resursseja ja sitä varten on näyttötutkintoihin kiinnitetty alan kouluttajia, joilla on näyttötutkintomestarin koulutus ja he ovat perehtyneet näyttötutkintojen perusteisiin.

Näyttötutkintoja suorittavat TTS:ssa aiemmin valmistavassa koulutuksessa olleet linja-autonkuljettajat, jotka ovat jo siirtyneet työelämään. Tutkintoja suorittavat myös omat oppisopimusopiskelijat sekä yritysten rekrytoimat ja valmistavan koulutuksen saaneet linja-autonkuljettajat. Lisäksi näyttötutkintoja suorittavat suoraan työelämästä tulevat ilman valmistavaa koulutusta olevat linja-autonkuljettajat.

Näyttötutkinnon muoto ja sisältö määräytyy sen mukaisesti, millaisessa valmistavassa koulutuksessa linja-autonkuljettajat ovat olleet. Pääsääntöisesti tutkinnon suorittajat suorittavat logistiikan perustutkinnosta linja-autonkuljettajan koulutusalan eli linja-autonkuljettajan perustutkinnon näyttötutkintona. Oppisopimuksella opiskelevat suorittavat linja-autonkuljettajan perustutkinnon näyttötutkintona. Omaehtoisessa koulutuksessa olevat suorittavat pääsääntöisesti linja-autonkuljettajan ammattitutkinnon. Suoraan työelämästä tulevat, ilman aikaisempaa koulutusta olevat, suorittavat linja-autonkuljettajan ammattitutkinnon.

Näyttötutkintotilaisuuden prosessi alkaa tutkinnon suorittajan ottaessa yhteyttä oppilaitokseen ja oppilaitoksen tutkintovastaavaan. Alussa laaditaan tutkinnon suorittajalle tutkintovastaavan toimesta Opetushallituksen henkilökohtaistamismääräyksen (43/011/2006) mukainen henkilökohtaistamissuunnitelma eli asiakirja, johon kirjataan tutkinnon suorittajan hakeutumisvaiheen tiedot. Kartoitetaan valmiudet näyttötutkinnon suorittamiseen ja tarvittavan ammattitaidon osaamiseen. Kartoitetaan aikaisemmat koulutukset, mikä tutkintomuoto on ollut valmistavassa koulutuksessa ja mikä tutkintomuoto on kyseessä. Selvitetään suorittaako tutkinnon suorittaja linja-autonkuljettajan ammattitutkintoa vai linja-auton kuljettajan perustutkintoa. Kartoitetaan aikaisempi työkokemus sekä nykyiset työtehtävät linja-autonkuljettajana. Mikäli tutkinnon suorittajalla on aikaisempaa osoitettua osaamista, sen tunnistaminen on tässä vaiheessa tärkeää. Tunnistettu osaaminen voidaan tunnustaa tutkintotoimikunnassa jo suoritettuk-

si tutkinnon osaksi. (1093/2007.) Kartoitetaan tutkinnon suorittajan tilanne mahdollisten oppimisvaikeuksien osalta ja mahdollinen toiminta niiden osalta. Puuttuvan ammattitaidon osaamisen taso selvitetään ja laaditaan suunnitelma tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen. (Opetushallitus 2011:4, 31.)

Tavoitteena on valita näyttötutkintojen sisältö eli ne tutkinnon osat, jotka ovat vahvasti sidoksissa linja-autonkuljettajan työtehtäviin ja jotka palvelevat parhaiten tutkinnon suorittajan tavoitteita. Tutkinnon suorittaja perehdytetään tutkinnon perusteisiin tutkinnon osittain.

Lopuksi laaditaan aikataulu näyttötutkintojen suorittamiseksi. Muutosten osalta tätä henkilökohtaistamissuunnitelmaa voidaan täydentää ja muokata tarvittaessa sekä päivittää näyttötutkintojen suorittamisen ja etenemisen mukaisesti. Henkilökohtaistamissuunnitelman liitteiksi lisätään kopiot todistuksista ja tutkinnon suorittamiseen tarvittavien korttikoulutusten tiedot ja kopiot.

Kuljetusalan tutkintotoimikunta vaatii tutkintotilaisuudesta ennakkoilmoituksen kaksi viikkoa ennen tutkintotilaisuutta. (Kuvio 5, sivulla 11.) Tutkintovastaava tekee tämän ilmoituksen. Tätä ennen joko tutkinnon suorittaja ja/tai oppilaitoksen tutkintovastaava on yhteydessä tutkinnon suorittajan työnantajaan näyttötutkinnon suorittamiseksi yrityksessä. Yhteydenotossa sovitaan ajankohta, koska tutkintotilaisuus on ja mitä tutkinnon osaa tutkinnon suorittaja suorittaa.

Tutkintotilaisuuteen tarvitaan työelämän edustaja arvioitsijaksi, joka voi olla työnantajan edustajana työnjohtaja tai työntekijän edustajana linja-autonkuljettaja. Työelämän arvioitsijan tulee olla tutkintotoimikunnan hyväksymä arvioitsija ja hänet tulee perehdyttää näyttötutkinnon arviointiin sekä tutkinnon perusteisiin. Myös arvioitsijan esteellisyys tulee huomioida arvioitsijaa valitessa. (Hallintolaki 434/2008 28§.) Tutkintovastaava tekee työelämän arvioitsijasta ennakkoilmoituksen tutkintotoimikuntaan ja tutkintotoimikunta arvioi hänen työkokemuksen ja työtehtävien perusteella kelpoisuuden tutkintojen arviointiin. Nykyisin useissa linja-autoliikenteen yrityksissä on näyttötutkintoihin ja niiden arviointiin perehtyneitä työnjohtajia ja linja-autonkuljettajia, jotka tutkintotoimikunta on hyväksynyt.

Tutkintotilaisuudessa ovat läsnä tutkinnon suorittaja, työelämän arvioitsija sekä oppilaitoksen edustaja. Tutkintotilaisuudessa vähintään yhden tulee olla näyttötutkintomestari. Yleensä hän on oppilaitoksen edustaja. Kuljetusalan tutkintotoimikunta edellyttää, että näyttötutkinnon järjestämissopimuksen omaavan oppilaitoksen tutkinnon vastaanottajat ovat näyttötutkintomestarin koulutuksen suorittaneet ja tämä on kirjattu myös näyttötutkintojen järjestämissopimukseen ja näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmaan.

Tutkintotilaisuuden alussa tutkintovastaava alustaa prosessin kulkua. Hän kertoo tutkinnon suorittajalle kuuluvasta valitusoikeudesta ja ajasta, jonka sisällä tuo valitus tulee tehdä. Tutkintovastaava antaa arvioinnissa tarvittavat tutkinnon arviointipöytäkirjat tutkinnon suorittajalle sekä työelämän

arvioitsijalle. Myös muut tutkintotilaisuudessa tarvittavat dokumentit ja tutkinnon perusteet on syytä olla mukana. Itse tutkintotilaisuuden aikana arvioitsijat tarkkailevat ja kirjaavat havaintojaan arviointipöytäkirjoihin. Tarvittaessa he haastattelevat ja esittävät tarkentavia kysymyksiä. Tutkintotilaisuuden sisältöä voidaan täydentää kirjallisten tehtävien avulla. Niiden arviointi vaikuttaa tutkintotilaisuuden kokonaisarviointiin.

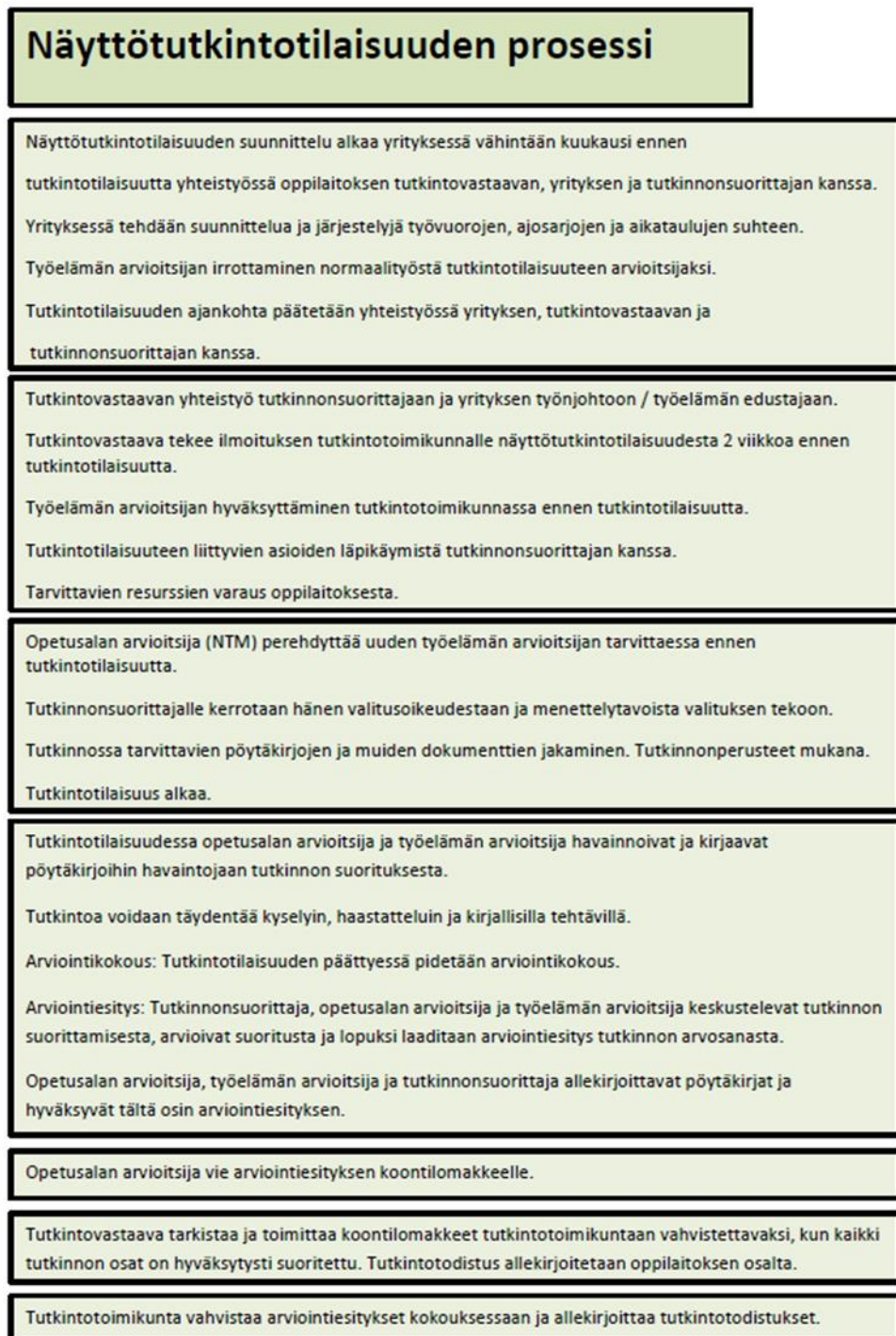
Tutkintotilaisuuden lopussa pidetään arviointikokous, jossa tutkinnon suorittaja, työelämän arvioitsija ja oppilaitoksen edustaja keskustelevat ja analysoivat tutkintotilaisuudessa tapahtunutta arvioiden suoritusta ja tekevät arviointiesityksen arvosanasta. Arviointipöytäkirjaan kirjataan tutkinnon osa, ammattitaitovaatimukset, ammattitaidon osoittamistavat, arviointikohteet, arvioinnin kriteerit, arviointi tutkinnon suorituksesta, arvosana suorituksesta, tutkinnon suorittajan henkilötiedot ja päiväys. Arviointipöytäkirjat allekirjoittavat tutkinnon suorittaja, työelämän arvioitsija ja oppilaitoksen arvioitsija. Arviointipöytäkirjan liitteiksi liitetään kaikki tutkinnon osan suorituksen aikana syntyneet dokumentit (ajopiirturin kiekot ja tulosteet, tilausajosuunnitelmat yms.). Tutkintovastaava arkistoi arviointipöytäkirjat ja muut dokumentit. Arviointipöytäkirjoilla ja liitteillä arkistointiaika on puoli vuotta koko tutkinnon vahvistamisen jälkeen.

Tutkintotilaisuuden arviointi perustuu ko. tutkinnon perusteisiin ja niissä oleviin arvioinnin kohteisiin ja arvioinnin kriteereihin. Arvioitaessa linja-autonkuljettajan ammattitutkintoa arviointi suoritetaan asteikolla Hyväksytty – Hylätty (812/1998 1:7§) ja linja-autonkuljettajan perustutkinto arvioidaan asteikolla 1 Tyydyttävä, 2 Hyvä ja 3 Kiitettävä.

Arviointipöytäkirjoista arviointiesitys viedään koontilomakkeelle, joka lähetetään Kuljetusalan tutkintotoimikunnalle vahvistettavaksi, kun kaikki tutkinnon osat ovat suoritettu. Koontilomakkeelle kirjataan näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa mainitun oppilaitoksen nimi ja vastuuhenkilö, näyttötutkinnon nimi, tutkinnon suorittaja ja hänen yhteystiedot. Samoin kirjataan tutkintotilaisuudessa suoritettut tutkinnon osat, ajankohdat, tutkintotilaisuuksissa annetut arvosanat, arvioitsijat ja heidän rooli arvioitsijoina, näyttötutkintojen vastaanotto paikat, kuvaus tutkinnon osien toteutuksesta sekä kuvaus tutkinnon osien suorituksista. Koontilomakkeen allekirjoittaa näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa mainittu vastuuhenkilö. Näyttötutkinnon lopulliset arvosanat vahvistaa Kuljetusalan tutkintotoimikunta kokouksessaan. Samassa kokouksessa, jossa koko tutkinto vahvistetaan, tutkintotoimikunnan puheenjohtaja allekirjoittaa oppilaitoksen kokoukseen toimittaman ja oppilaitoksen rehtorin allekirjoittaman tutkintotodistuksen. Tutkintotodistus toimitetaan tutkinnon suorittajalle ja kopio siitä arkistoidaan pysyvästi oppilaitoksen arkistoon.

Tutkinnon suorittajalla on oikeus vaatia kirjallisesti arvioinnin oikaisua tutkintotoimikunnan tekemästä päätöksestä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin hän on saanut tiedon tutkintotoimikunnan päätöksestä. Tutkintotoimikunnan arvioinnin oikaisuun tekemästä päätöksestä ei voi valittaa. Näyttötutkinnon järjestäjän tulee selvittää tutkinnon suorittajalle oikaisumenettely ennen tutkintotilaisuutta. Mikäli tutkinnon arvioinnissa

on tapahtunut selvä virhe, arvioitsijat voivat suorittaa uuden arvioinnin ilman oikaisupyyntöä ns. itseoikaisu- menettelyinä.

Kuvio 5. Näyttötutkintotilaisuuden prosessi

4 TEORIA

Ammatillisia tutkintomuotoja ovat linja-autonkuljettajan ammattitutkinto sekä logistiikan perustutkinnon koulutusala linja-autonkuljettaja. Nuorille ja aikuisille annettavaa ammatillista peruskoulutusta säätelee laki 630 / 1998

ja ammatillista aikuiskoulutusta laki 631/1998. Työvoimapoliittista aikuiskoulutusta säädetään 763/1990 annetussa laissa.

4.1 Ammatillinen aikuiskoulutus

Ammatillinen aikuiskoulutus on ammattitaidon hankkimistavasta riippumaton, näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja sekä niihin valmistavaa koulutusta. Ammatillista aikuiskoulutusta voidaan järjestää omaehtoisena koulutuksena, henkilöstökoulutuksena ja työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena. Tutkinnoissa ja koulutuksessa tulee huomioida erityisesti työelämän tarpeet. Näyttötutkintoja tulee suunnitella ja järjestää yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa.

Koulutusluvan opetusministeriö voi myöntää valtiolle, kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle ja säätiölle. Koulutusta järjestetään ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, valtakunnallisissa ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa ja muissa oppilaitoksissa sekä oppisopimuskoulutuksena.

Koulutuksen tavoitteena on ylläpitää ja kohottaa aikuisväestön ammatillista osaamista, antaa valmiudet itsenäisen ammatin harjoittamiseen, kehittää työelämää ja edistää työllistymistä sekä tukea elinikäistä oppimista ja edistää tutkintojen tai tutkinnon osien suorittamista. (631/1998.)

4.2 Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillinen peruskoulutus on ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta. Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa myös ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomassa näyttötutkinnossa. Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on kohottaa ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeita sekä edistää työllistymistä.

Koulutusluvan opetusministeriö voi myöntää valtiolle, kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle ja säätiölle. Koulutusta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa erityisoppilaitoksissa, muissa oppilaitoksissa sekä oppisopimuskoulutuksella.

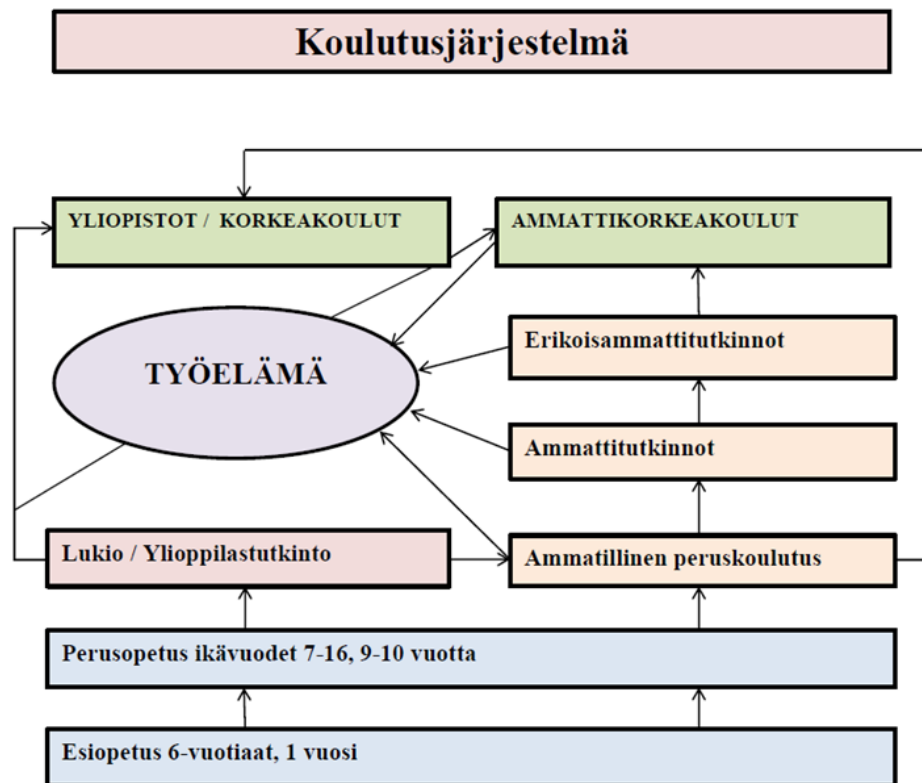
Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeelliset tiedot ja taidot sekä valmiudet itsenäiseen ammatin harjoittamiseen.

Lain mukaan ammatillisena perustutkintona suoritettu tutkinto on vähintään kaksivuotinen (80 opintoviikkoa). Opetusministeriön asetuksessa ammatillista perustutkinnoista (216/2001) perustutkintojen laajuudeksi on säädetty 120 opintoviikkoa. (630/1998.)

4.3 Jatko-opintokelpoisuus

Ammattitutkinnon suorittaneella on kelpoisuus vastaavan alan ammattikorkeakoulun opintoihin. Jos henkilö on opiskellut ammattitutkinnon lisäksi alle 120 opintoviikon perustutkinnon tai hänellä on kolmen vuoden työkokemus tutkinnon suorittamisen jälkeen vastaavalla alalla, hänellä on yleinen kelpoisuus ammattikorkeakouluopintoihin. (355/2003.)

Näyttötutkintoina suoritettua 120 opintoviikon laajuisen ammatillisen perustutkinnon suorittanut saa yleisen kelpoisuuden ammattikorkeakouluihin. Alle 120 opintoviikon perustutkinnon jälkeen henkilöllä on kelpoisuus vastaavan alan ammattikorkeakoulun opintoihin. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Koulutusjärjestelmä

4.4 Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnoissa

Henkilökohtaistamisessa kartoitetaan aikaisempi osaaminen ja laaditaan suunnitelma tutkintojen suorittamiseksi. Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia selvityksiä tai todistuksia aiemmin osoitetusta osaamisesta, se voidaan esittää tutkintotoimikunnalle tunnustettavaksi osana näyttötutkintona suoritettavaa tutkintoa. Tutkintotoimikunta tekee lopullisen päätöksen aiemmin osoitetun ja luotettavasti selvitetyn osaamisen tunnustamisesta. (1093/2007.) Tarvittaessa tutkinnon suorittajan on osoitettava osaamisensa vastaavuus tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin.

4.5 Tutkinnon suorittamisesta saatavat etuudet

Tutkintotodistuksella voi hakea Koulutusrahaston myöntämää ammattitutkintostipendiä. Ammattitutkintostipendi myönnetään kertasuorituksena henkilölle, joka on suorittanut näyttötutkintona ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon. Näistä tutkinnoista säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa. (631/1998.)

Etuuden myöntämisen edellytyksenä on, että henkilö on tutkinnon suorittamispäivään mennessä ollut työ- tai virkasuhteissa suomalaiseen työnantajaan yhteensä vähintään viisi vuotta. Etuutta ei myönnetä, jos työsuhde-aika on alle viisi vuotta. Yrittäjänä, maatalousyrittäjänä, omaishoitajana tai perhehoitajana toimittua aikaa tai työaikaa ulkomailla ei lasketa mukaan työhistoriaan. Lisäksi edellytetään, että henkilö tutkinnon suorittaessaan on alle 64-vuotias.

Ammattitutkintostipendiä on haettava viimeistään vuoden kuluessa tutkinnon suorittamispäivämäärästä. Tutkinnon suorittamispäivänä pidetään tutkintotodistuksen päiväystä. Etuutta ei myönnetä myöhästyneen hakemuksen perusteella. Päätös ammattitutkintostipendistä lähetetään heti, kun hakemus on käsitelty. Päätöksessä ilmoitetaan etuuden maksupäivä.

Ammattitutkintostipendin suuruus 1.8.2013 alkaen on 390 euroa. Jos 1.8.2013 jälkeen suoritettu näyttötutkinto on henkilön ensimmäinen perusasteen (peruskoulun, keskikoulun tai kansakoulun) jälkeinen tutkinto, stipendin suuruus on 450 euroa. Perusasteen jälkeisenä tutkintona pidetään myös lukion oppimäärän suorittamista (lukion päättötodistus) ja ylioppilastutkintoa. Ulkomailla suoritettuja tutkintoja ei katsota perusasteen jälkeisiksi tutkinnoiksi. Etuus on veroton. (Koulutusrahasto. Viitattu 9.3.2014.)

1.1.2005 voimaan tulleen lain (644/2003) ja asetuksen (1146/2004) perusteella tutkinnon suorittaneelle voidaan maksaa valtion varoista työeläkettä. Eläke-etuuden saaminen edellyttää, että tutkinto on suoritettu 1.1.2005 tai sen jälkeen sekä tutkinto on suoritettu 18–67-vuoden ikäisenä.

Eläke-etuuteen oikeuttavia tutkintoja ovat ylempi tai alempi korkeakoulututkinto, ammattikorkeakoulututkinto sekä ammatillinen perustutkinto. Eläke-etuuteen oikeuttavat tutkinnot on määritelty tarkemmin asetuksessa 1146/2004. Ammatillisesta perustutkinnosta karttuu eläke-etuutta kolmelta vuodelta. Eläke-etuutta tutkinnon perusteella tulee enintään viideltä vuodelta. Suorittamalla ammatillisen perustutkinnon ja ammattikorkeakoulututkinnon, eläkettä karttuu viideltä vuodelta. Tutkinnon perusteella suoritettavaa eläkettä ei tarvitse erikseen hakea. Koulutuksen järjestäjä ilmoittaa tutkintotiedot Kelalle, joka toimittaa ne Eläketurvakeskukselle. (Kela. Viitattu 9.3.2014.)

Autoliikenteen Työnantajaliitto ry:n ja Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto ry:n välisessä Linja-autohenkilökunnan työehtosopimuksessa luetaan linja-autonkuljettajan ammattitutkinnon suorittamisesta 8 kuukautta työkokemus/ikälisäkorotusta palvelusvuosiin. Toisen asteen kolmivuotisen opetussuunnitelmaperusteisen logistiikan perustutkinnon (ns. nuorisokou-

lutus) suorittamisesta 2 vuotta. (Linja-autohenkilökunnan työehto-sopimus 7:5§.)

4.6 Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

Nykyiset linja-autonkuljettajan ammattitutkinnon perusteet tulivat voimaan 1.4.2008. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto. Koulutus ja tutkintotilaisuudet on suunniteltava ja jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti.

Näyttötutkintotoiminta perustuu tutkinnon järjestäjän laatimaan näyttötutkintojen järjestämissuunnitelmaan, jonka tutkintotoimikunta on hyväksynyt.

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla tutkintotilaisuudessa vaadittu osaaminen käytännön työssä ja toiminnassa. Tutkintovaatimuksista johdetut näytöt ja niiden tehtävät suunnitellaan sellaisiksi, että ne ovat ammatinhallinnan kannalta keskeisiä ja niihin on sisällytettävä arviointikohteissa esitetyt alueet ja toiminnot kattavasti. Näyttöympäristön tulee olla sellainen, että tutkinnon suorittaja pystyy tekemään tehtäviä, joista voidaan kattavasti todeta arviointikriteerissä määritellyn osaamisen saavuttaminen.

Jokainen tutkinnon osa arvioidaan erikseen. Arviointi asteikkona on Hyväksytty – Hylätty. (812/1998 1:7§.) Arvioinnin tekevät, kolmikannan muodostavat, työnantajan, työntekijöiden ja opetusalan edustajat yhdessä. Tutkintosuorituksen arviointia tekeillä henkilöillä tulee olla hyvä ammattitaito arvioivalta näyttötutkinnon alta. Tutkintotoimikunta ja näyttötutkinnon järjestäjä sopivat arvioitsijoista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa.

Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta. Tutkintotoimikunta antaa tutkintotodistuksen, kun kaikki tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti. Näyttötutkinnon osan tai osien suorittamisesta annetaan todistus vain tutkinnon suorittajan pyynnöstä. Tutkintotodistuksen allekirjoittavat tutkintotoimikunnan ja näyttötutkinnon järjestäjän edustajat.

4.7 Ammattitutkinnon muodostuminen

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto koostuu kuudesta tutkinnon osasta. (Kuvio 7, sivulla 16.) Ammattitutkinnon yhteiset ja pakolliset osat ovat:

- 1 § Linja-auton ajoneuvotekniikka
- 2 § Yhteistyö ja asiakaspalvelu
- 3 § Turvallisuus ja ympäristö
- 4 § Kuljetusalan perustason ammattipätevyys

Lisäksi on suoritettava vähintään kaksi tutkinnon osaa seuraavista:

- 5 § Kaupunki- ja palveluliikenne
- 6 § Kaukoliikenne
- 7 § Tilausajoliikenne

Edellisten tutkinnon osien lisäksi tai erillisenä tutkinnon osana voi suorittaa vapaavalintaisesti:

8 § Yrittäjyys

Ammattitaitovaatimukset ovat henkilöliikenteen yrittäjäkurssin mukaisesti. Yrittäjyys osiolle ei ammattitutkinnossa ole määritelty osaamisvaatimuksia. Tutkintotoimikunta tunnustaa yrittäjyysosan suorituksen liikenneyrittäjäkurssi hyväksytyllä suorittamisella.

Tutkinnon suorittajalla tulee olla D-luokan ajo-oikeus ja ajokortti. Mikäli tutkinnon suorittaja ei osallistu valmistavaan koulutukseen vaan tulee tutkintoon suoraan työelämästä, hänellä tulee olla kuorma- ja linja-autonkuljettajia koskevan lain 273/2007 ja asetuksen 640/2007 mukainen kuljetusalan perustason ammattipätevyys tai sitä vastaava voimassa oleva ammattipätevyys. (Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto 2008, 11–17, 22–27.)

Kuvio 7. Linja-autonkuljettajan ammattitutkinnon tutkinnon osat

4.8 Ammattitaidon osoittamistavat

Ammattitaito ja sen taustalla olevien tietojen ja taitojen sekä periaatteiden hallinta ja kyky soveltaa tietoa, osoitetaan pääasiassa todellisissa tavanomaisissa työtehtävissä ja työympäristössä. Jos tutkinnossa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida tutkintotilaisuudessa osoittaa, voidaan osaamista tarkentaa haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla. Tutkintotilaisuutta suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan ottaa huomioon tutkinnon suorittajan oman tai hänen valitseman organisaation toimialan erityispiirteet. Tutkinnon arvioinnin tulee tapahtua kolmikantaisesti.

Hyväksytty suoritus on itsenäinen, säädösten mukainen ja lähes virheetön. Tutkinnon suorittamiseen käytetty aika vastaa alan ammattilaisen ajan käyttöä.

Tutkinnon osa tulee hylätä, jos tutkinnon suorittaja

- ei osaa hankkia tietoja eri tietolähteistä
- toimii työ- tai varo-ohjeen vastaisesti
- ei selviä tehtävästä alan ammattilaisen suoritusta vastaavassa ajassa
- toimii vastoin auton- tai laitevalmistajan ohjeita
- vaarantaa oman tai muiden terveyden tai turvallisuuden
- toimii vastoin ympäristönsuojelun tai muita vastaavia ohjeita
- vaurioittaa näytössä käytettävää ajoneuvoa tai sen jotakin varustetta tai työvälinettä väärän huoltomenetelmän tai käyttötavan takia tai tutkinnon suorittajan on puututtava tilanteeseen henkilö-, ympäristö- tai materiaalivahingon välttämiseksi tai liikennesääntöjen rikkomisen takia.

Tutkinnon osa hylätään, mikäli näytön vastaanottajan on puututtava tilanteeseen asiakassuhteen vaarantumisen vuoksi. (Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto 2008, 12.)

Yrittäjyys osiolla ei ammattitutkinnossa ole määritelty osaamisvaatimuksia. Tutkintotoimikunta tunnustaa yrittäjyysosan suorituksen liikenneyrittäjäkurssi hyväksytyllä suorittamisella.

4.9 Linja-autonkuljettajan perustutkinto näyttötutkintona

Nykyiset logistiikan perustutkinnon perusteet tulivat voimaan 11.6.2009. Logistiikan perustutkinto on kokonaisuudessaan hyvin laaja. Se jakautuu kolmeen koulutusohjelmaan: Kuljetuspalvelujen koulutusohjelmaan, varastopalvelujen koulutusohjelmaan ja lentoasemanpalvelujen koulutusohjelmaan. Koulutus voidaan järjestää ammatillisena peruskoulutuksena (vrt. opetussuunnitelmaperusteinen nuorisokoulutus) tai näyttötutkintona. Tässä opinnäytetyössä käsitellään linja-autonkuljettajan perustutkinnon suorittamista näyttötutkintona.

Logistiikan perustutkintona linja-autonkuljettajakoulutus tarjoaa aikuisille joustavan tavan osittaa, uudistaa ja ylläpitää ammatillista osaamista ja tarvittaessa tarjoaa joustavan väylän uuteen ammattiin. Ammatillinen osaaminen voidaan tunnustaa riippumatta siitä, onko osaaminen kertynyt työkokemuksen, koulutuksen tai muun toiminnan kautta. Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla tutkinnonperusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja työtehtävissä. Jokainen tutkinnon osa arvioidaan erikseen. Arvioinnin suorittavat kolmikannan edustajat yhdessä, kolmikannan edustajina toimivat työnantajan, työntekijän ja opetusalan edustajat. Heidän tekemän arvioinnin vahvistaa lopullisesti tutkintotoimikunta.

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkintoon kuuluvat osat ja niistä muodostuvat osaamisalat, tutkinnon osissa vaadittava ammattitaito, arvioinnin perusteet, arvioinnin kohteet ja kriteerit ja ammattitaidon osoittamistavat.

Tutkintotaitovaatimuksissa korostuu ammatin ydintoiminnot, toimintaprosessien hallinta ja alan ammattikäytännöt. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti todellisissa työtehtävissä.

Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteissa määritellyt arvioinnin kohteet. Perustason ammattipätevyys osio arvioidaan asteikolla Hyväksytty – Hylätty ja muiden tutkinnon osien arviointi suoritetaan asteikolla T1 Tyydyttävä, H2 Hyvä ja K3 Kiitettävä.

4.10 Linja-autonkuljettajan perustutkinnon muodostuminen

Linja-autonkuljettajan perustutkinto sisältää 7 tutkinnon osaa. (Kuvio 8.) Kolme tutkinnon osaa on pakollisia. Loput neljä tutkinnon osaa ovat valinnaisia. Yhdeksi valinnaiseksi tutkinnon osaksi voidaan valita ammattitutkinnon valinnainen tutkinnon osa.

Logistiikan perustutkinto, linja-autonkuljettaja
Pakolliset tutkinnon osat: 4.1.1 Kuljetusalan perustason ammattipätevyys 4.1.3 Linja-auton tavarankuljetusten hallinta 4.3.1 Linja-autokuljetukset
Valinnaiset tutkinnon osat, valittava kaksi: 4.7.9 Kaukoliikenteenkuljettajan tehtävät 4.7.10 Palveluliikenteenkuljettajan tehtävät 4.7.11 Tilausajoliikenteenkuljettajan tehtävät
Valinnaiset tutkinnon osat, valittava kaksi: 4.7.1 Alan yritystoiminta 4.7.2 Työkoneen käyttö ja huolto 4.7.3 Kuljetusalan perustason ammattipätevyuden laajennus 4.7.4 Ulkomaanliikenteenkuljettajan tehtävät 4.7.5 Taksikuljetukset 4.7.12 Terminaalitoiminnot ja lastaus 4.8 Valinnaiset tutkinnon osat linja-autonkuljettajan ammattitutkinnosta

Kuvio 8. Linja-autonkuljettajan perustutkinnon tutkinnon osat

4.11 Kuljetusalan perustason ammattipätevyys

Molemmille tutkintonimikkeille yhteinen tutkinnon osa on kuljetusalan perustason ammattipätevyys. Ammattipätevyys on pakollinen tutkinnon osa molemmissa tutkintomuodoissa. Kaikilta uusilta linja-autonkuljettajilta, joilla on D1- tai D-luokan ajo-oikeus, ammattipätevyys on vaadittu 10.9.2008 alkaen ja 10.9.2013 vaatimus laajeni kattaen kaikki linja-autonkuljettajat. Tämä tutkinnon osa on suoritettava kuorma- ja linja-autonkuljettajia koskevan lain 273/2007 ja asetuksen 640/2007 vaatimusten mukaisesti.

Perustason ammattipätevyyden hankkimiseen sisältyy opetusta kaikista tutkinnon tavoitelauskeisiin liittyvistä oppi-aineista. Tämän perustason ammattipätevyyteen liittyvän koulutustason keston on oltava 280 tuntia, sisältäen henkilökohtaista ammattipätevyysajo-opetusta 20 tuntia asianomaisen ajokorttiluokan ajoneuvolla, joka täyttää ajokorttiasetuksen soveltamisesta annetun liikenneministeriön päätöksen 14 § tutkintoajoneuvoja koskevat vaatimukset. Mikäli tämän tutkinnon osa suoritetaan nopeutettuna koulutuksena, niin perustason ammattipätevyyttä koskevaan nopeutettuun koulutuksen keston on oltava 140 tuntia, sisältäen 10 tuntia henkilökohtaista ammattipätevyysajo-opetusta asianomaisen ajokorttiluokan ajo-tutkintoihin soveltuvalla ajoneuvolla.

Ammattipätevyyskoulutusta koskevat ikäraajat aikuiskoulutuksessa määntyvät henkilön iän mukaan. Henkilön ollessa 21 vuotta, mutta alle 23 vuotta, hänen tulee saada 280 tuntia koulutusta, saavuttaakseen täyden ammattipätevyyden ilman rajoituksia. Jos koulutuksen laajuus on 140 tuntia, hän saa rajoitetun ajo-oikeuden, joka laajenee henkilön täyttäessä 23 vuotta. Rajoitetulla ajo-oikeudella henkilö saa ajaa vain säännöllistä linjaliikennettä D-luokan ajoneuvolla 50 km pituisella reitillä sekä D1- ja D1E-luokan ajoneuvoilla ilman rajoituksia.

Koulutuksessa olevan henkilön on suoritettava hyväksytysti perustason ammattipätevyys tutkinnon osa, joka on sisällöltään teoriakoe. Ammattipätevyyskokeen voi suorittaa niissä oppilaitoksissa, joissa on näyttötutkin-tojen järjestämissopimus ja näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma.

Ammattipätevyyskokeesta tutkintovastaava tekee ilmoituksen tutkintotoimikuntaan ja kokeen valvoo tutkintotoimikunnan hyväksymä oppilaitoksen edustaja. (273/2007.) Teoriakokeen vastauksista tulee vähintään 75 prosenttia olla oikein. Hyväksytty ammattipätevyyskoe vahvistetaan tutkintotoimikunnan kokouksessa. Tutkintotoimikunnan vahvistamalla tutkintotodistuksella tutkinnon suorittaja voi hakea ammattipätevyyttä viranomaisilta, joko ammattipätevyyskorttia tai ajokorttia, johon on merkitty ammattipätevyys.

Ammattitutkintoa ja perustutkintoa näyttötutkintona suorittava henkilö, joka on saanut ennen 10.9.2008 linja-auton ajo-oikeuden, hänen kuljetusalan perustason ammattipätevyys tutkinnon osa tunnustetaan ja vahvistetaan tutkintotoimikunnassa ajo-oikeuden perusteella. (273/2007.) Kun henkilöllä on voimassaoleva ammattipätevyys, jonka hän on saanut joko koulutuksella (140 h/280 h) tai jatkokoulutuksella, jonka laajuus on 35

tuntia, hänen ammattipätevyytensä tunnustetaan tutkintotoimikunnassa ns. todistuksen perusteella.

Ammatillisessa linja-auton kuljettajakoulutuksessa olevalle opiskelijalle, jolla ei ole ammattipätevyyttä, koulutuksenjärjestäjä myöntää hyväksymisasiakirjan. Hyväksymisasiakirjalla opiskelija voi toimia linja-autonkuljettajana koulutuksen aikana ja koulutusjaksojen välillä Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Hyväksymisasiakirja on voimassa vain koulutuksen keston ajan ja voimassaolo lakkaa, jos koulutus keskeytyy. Koulutuksenjärjestäjä tekee hyväksymisasiakirjasta antamisesta ja tarvittaessa sen päättymisestä ilmoituksen Liikenneturvallisuusvirastolle (Trafi). (273/2007, 640/2007.)

4.12 Ammattipätevyyskokeen tavoitelausekkeet

Ammattipätevyyskokeen sisältö muodostuu oppi-aineluettelon osista 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5 ja 3.6 jotka ovat pakollisia kuorma- ja linja-autonkuljettajille sekä osista 1.5, 1.6, 2.3 ja 3.8, jotka ovat pakollisia suoritettaessa linja-autonkuljettajan ammattipätevyyttä. (Kuviot 9, 10 ja 11, sivuilla 21–23.)

<p>1. Turvallisuussääntöihin perustuva järkevän ajokäyttäytymisen parantaminen.</p> <p>Tavoitteet ja keskeiset sisällöt</p> <p>1.1 Tavoite on tuntee voimansiirron ominaisuudet sen käytön optimoimiseksi</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Vääntömomenttiin, tehoon ja moottorin ominaiskulutukseen liittyvät käyrät, käyntinopeusmittarin optimi käyttö, vaihteiston välityssuhteeseen liittyvät kaaviot.</p>
<p>1.2 Tavoite on tuntee hallintalaitteiden tekniset ominaisuudet ja toiminta ajoneuvon hallitsemiseksi, kulumisen minimoimiseksi ja toimintahäiriöiden ennalta ehkäisemiseksi</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Hydraulisten jarrupiirien erityisominaisuudet, jarrujen ja hidastinten käyttörajoitukset, jarrujen ja hidastimen yhteiskäyttö, nopeuden ja vaihteiston välityssuhteen yhteyden parantaminen, ajoneuvon inertian hyödyntäminen, hidastus- ja jarrutuskeinojen käyttö alamäessä, toimenpiteet toimintahäiriön varalle.</p>
<p>1.3 Tavoite on osata optimoida polttoaineen käyttö</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Polttoaineen käytön optimointi soveltamalla kohtien 1.1 ja 1.2 tietotaitoa.</p>
<p>1.5 Tavoite on pystyä huolehtimaan matkustajien turvallisuudesta ja mukavuudesta</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Pitkittäisten ja poikittaisten liikkeiden hallinta, tienkäytön jakaminen, sijainti ajoradalla, pehmeä jarrutus, akselinylivyksen hallinta, erityisinfrastruktuurien käyttö (julkiset alueet, erikoiskaistat), turvallisen ajamisen ja kuljettajan muiden tehtävien välisten ristiriitojen ratkaiseminen, vuorovaikutus matkustajien kanssa, tiettyjen matkustajaryhmien kuljettamiseen liittyvät erityispiirteet (vammaiset, lapset)</p>
<p>1.6 Tavoite on osata kuormittaa ajoneuvo turvallisuussääntöjen ja ajoneuvon tarkoituksenmukaisen käytön mukaisesti</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Ajoneuvon liikkeessä vaikuttavat voimat, vaihteiston välityssuhteiden käyttö ajoneuvon kuorman ja tieprofiilin mukaan, ajoneuvon tai ajoneuvoyhdistelmän hyötykuorman määrittäminen, kuormituksen jakautuminen, akselin ylikuormituksen seuraukset, ajoneuvon vakaus ja painopiste.</p>

Kuvio 9. Ammattipätevyyskokeen tavoitelausekkeet 1.1 – 1.6

<p>2. Säännösten soveltaminen</p> <p>2.1 Tavoite on tuntee tieliikenteen sosiaalinen ympäristö ja siihen liittyvä säännöstö</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Kuljetusalan enimmäistyöajat; asetusten (ETY) nro 3820/85 ja (ETY) nro 3821/85 periaatteet, soveltaminen ja seuraukset; seuraamukset ajopiirturin käyttämättä jättämisestä, virheellisestä käytöstä tai väärentämisestä; tieliikenteen sosiaalisen ympäristön tunteminen: kuljettajan oikeudet ja velvollisuudet perustason ammattipätevyyden ja jatkokoulutuksen osalta.</p>
<p>2.3 Tavoite on tuntee matkustajien kuljetusta koskeva säännöstö</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Erityisryhmien kuljettaminen, bussien turvalaitteet, turvavyöt ja ajoneuvon kuormitus.</p>
<p>3. Terveys, tie- ja ympäristöturvallisuus, palvelu, logistiikka</p> <p>3.1 Tavoite on tiedostaa liikenteeseen ja työtapaturmiin liittyvät riskit</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Kuljetusalan työtapaturmien tyypit, tieliikenteen onnettomuustilastot, raskaiden ajoneuvojen ja linja-autojen osallisuus onnettomuuksiin, inhimilliset, aineelliset ja taloudelliset seuraukset.</p>
<p>3.2 Tavoite on pystyä ennalta ehkäisemään rikollisuus ja salamatkustajien kuljetus</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Yleinen informaatio, seuraukset kuljettajien kannalta, torjuntatoimenpiteet, tehtävät tarkastukset ja kuljettajien vastuuseen liittyvä lainsäädäntö.</p>
<p>3.3 Tavoite on pystyä ennalta ehkäisemään fyysiset riskit</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Ergonomiaperiaatteet: riskialttiit liikkeet ja asennot, fyysinen kunto, käsittelyharjoitukset ja henkilökohtaiset suojarusteet.</p>

Kuvio 10. Ammattipätevyyskokeen tavoitelausekkeet 2.1 – 3.3

<p>3.4 Tavoite on tiedostaa fyysisen ja henkisen suorituskyvyn merkitys</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Terveellisen ja tasapainoisen ruokavalion periaatteet, alkoholin vaikutukset, lääkkeet ja muut käyttäytymiseen vaikuttavat aineet, väsymyksen ja stressin oireet, syyt ja vaikutukset ja työn ja levon perusrhythmin keskeinen merkitys.</p>
<p>3.5 Tavoite on kyetä arvioimaan hätätilanteita</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Toiminta hätätilanteessa: tilanteen arviointi, tilanteen pahenemisen estäminen, avun kutsuminen paikalle, loukkaantuneiden auttaminen ja ensiavun antaminen, toimenpiteet tulipalon varalta, raskaan tavaraliikenteen ajoneuvossa olevien ja bussimatkustajien evakuoiminen, kaikkien matkustajien turvallisuudesta huolehtiminen, väkivaltilanteissa toimiminen ja vahinkoilmoituksen laadinnan periaatteet.</p>
<p>3.6 Tavoite on osata käyttäytyä yrityksen imagoa tukevalla tavalla</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Kuljettajan käyttäytyminen ja yrityksen imago: kuljettajan työn laadun merkitys yritykselle, kuljettajan eri roolit, kuljettajan työssään kohtaamat henkilöt, ajoneuvon kunnossapito, työn organisointi ja riidan seuraukset kaupallisella ja taloudellisella tasolla.</p>
<p>3.8 Tavoite on tuntee matkustajakuljetusten taloudellinen ympäristö ja markkinajärjestelmä</p> <p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Tiekuljetukset suhteessa muihin kuljetusmuotoihin (raideliikenne, yksityisautot), tiekuljetusten eri toimintamuodot, maan rajojen ylittäminen (kansainvälinen liikenne) ja matkustajayritysten päätyyppien organisaatiot.</p> <p>Logistiikan perustutkintoon ei sisälly kuljetusalan perustason jatkokoulutusta.</p>

Kuvio 11. Ammattipätevyyskokeen tavoitelausekkeet 3.4 – 3.8

4.13 Linja-autonkuljettajan perustutkinnon ammattitaitovaatimukset

Linja-autonkuljettajan perustutkintoa pidetään ns. alalle tulo tutkintona. Tutkinnon suorittajalta odotetaan oma-aloitteellisuutta, täsmällisyyttä, joustavuutta ja kykyä oppia jatkuvasti uutta sekä työskentelytavoissaan kykyä huomioida työturvallisuuden ja ympäristöystävällisyyden. Perustutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista, joille on määrätty ammattitaitovaatimukset.

4.13.1 Linja-auton tavarankuljetusten hallinta

Tutkinnon suorittaja osaa

- asennoitua ammattikuljettajan tehtävien edellyttämällä tavalla
- tehdä perushuoltotoimenpiteet linja-autolle ja käyttää tarvittavia työvälineitä ja menetelmiä

- tunnistaa linja-autoihin kuuluvia hydrauliiikan, pneumatiikan ja sähkötekniikan laitteita ja toimintaperiaatteita
- käyttää tekstinkäsittely-, laskenta- ja esitysgraafikkaohjelmia
- käyttää sähköpostia ja etsiä tietoa internetistä
- toimia osana työtehtävänsä edellyttämää logistista järjestelmää
- käyttää telemaattisia järjestelmiä työssä
- käyttää yleisimpiä kuljetusasiakirjoja
- toimia yleisempien pakkausten ja kuljetusyksiköiden merkintöjen mukaisesti
- käyttää terminaalissa olevia apu- ja kuormankäsittelylaitteita
- kuormata, varmistaa ja purkaa linja-autoon erilaisia kappaleita säädösten ja määräysten mukaan
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa tehtävissään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään yrittäjyyden ja sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia ohjeiden ja määräysten mukaisesti työtilanteissa
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- ensiapu 1- kurssia vastaavat tiedot ja taidot
- tehdä osaltaan työsopimuksen
- alansa työturvallisuusohjeet.

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa valmistelemalla kappaleta-varalähetyksen sekä kuormaamiseen käytettävän linja-auton kuomatilan ja välineet sekä kuormaamalla ja varmistamalla kuorman kuljetuksen edellyttämään kuormatilaan mahdollisimman aidossa henkilöliikenneympäristössä. (Logistiikan perustutkinto 2009, 39.)

4.13.2 Linja-autokuljetukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- palvelutehtävässään tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta joukko liikenteen peruspalveluista
- toimia erilaisten asiakasryhmien kanssa palvelu- ja vuorovaikutus tilanteissa
- noudattaa työssään työ- ja sekä ajo- ja lepoaikasäädöksiä
- käyttää työssä olevaa lipunmyyntijärjestelmää asiakkaan maksaessa eri maksutavoilla
- kaupunki- ja seutuliikenteessä yleisesti käytössä olevien lipputuotteiden käsittelyn
- käsitellä linja-autossa kuljetettavaa rahtia
- kuljettaa linja-autoa kuljetustehtävässä turvallisesti ja taloudellisesti
- toimia tilanteen mukaisesti ristiriita- ja konfliktitilanteissa
- vaikuttaa omalla toiminnallaan positiivisen tuloksen syntymiseen kuljetustehtävän aikana
- toimia aikataulujen ja ajosarjojen edellyttämällä tavalla

- toimia koululaiskuljetuksissa annettujen säädösten mukaisesti
- tehdä tilityksen
- kertoa alan työehtosopimuksen sisällön pääpiirteittäin
- toimia onnettomuustilanteessa.

Lisäksi tutkinnon suorittaja suorittaa D-luokan kuljettajantutkinnon.

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa kuljettamalla D-luokan linja-autolla kaupunki- ja/tai seutuliikenteessä määrätyllä reitillä. (Logistiikan perustutkinto 2009, 48.)

4.13.3 Alan yritystoiminta

Tutkinnon suorittaja

- tietää vahvuutensa yrityksen perustamiseen
- tietää markkinoinnin ja asiakaspalvelun merkityksen yritykselle
- tietää oma-aloitteisuuden, tunnollisuuden ja työkyvyn merkityksen yrityksen menestymiseen
- tietää yrityksen taloudellisia tavoitteita
- osaa etsiä tietoa oman alan yrityksistä
- osaa investoinnin, budjetoinnin, kustannuslaskennan ja hinnoittelun perusteita
- tietää eri yritysmuodot, niiden vastuut ja velvollisuudet
- osaa täyttää eri yritysmuotojen perustamisasiakirjat
- osaa kirjanpidon perusteet.

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa ja osaamisensa tekemällä kirjallisen selvityksen yhden alalla toimivan yrityksen yritysmuodosta, liikeideasta ja organisaatiosta. Hän osaa selvittää yrityksen taloudelliset tavoitteet sekä markkinoinnin ja asiakaspalvelun merkityksen yritykselle. (Logistiikan perustutkinto 2009, 82.)

4.13.4 Työkoneiden käyttö ja huolto

Tutkinnon suorittaja osaa vähintään

- tarkistaa käyttämänsä työkoneen käyttökelpoisuuden ja turvallisuuden sekä tehdä tarvittavat toimenpiteet
- suorittaa päivittäiset huoltotoimenpiteet ja tehdä koneen ylläpito- huoltotöitä käyttöohjeen mukaisesti sekä huolehtia koneen siisteydestä ja puhtaudesta
- valita ja kiinnittää työkoneen varusteet työtehtävän mukaisesti
- tehdä työkoneella perustehtäviä ja ottaa huomioon muuttuvien olosuhteiden asettamat vaatimukset tehtävän aikana
- yleisempien ajettavien työkoneiden (kaivukoneet, kuormaajat, traktorit ja kuljetusvälineet) käytön perusasiat
- työskennellä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti sekä käyttää henkilökohtaisia suojavälineitä ja noudattaa työturvallisuusohjeita

- suorittaa noston kuormauslaitteilla turvallisia menetelmiä käyttäen
- toimia merkinantajana nostoissa
- määrittää taakan painon ottaa huomioon kuormattavan kohteen kantavuuden
- lajitella huollossa syntyvät jätteet ja työtehtävässä esiin tulevat kierrätyskelpoiset materiaalit.

Lisäksi tutkinnon suorittaja suorittaa T-luokan ajokortin.

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekemällä työkoneen käyttöön liittyvää työtä valitulle konetyypille tyypillisessä työympäristössä. (Logistiikan perustutkinto 2009, 85.)

4.13.5 Kuljetusalan perustason ammattipätevyuden laajennus

Jos kuljettajalla on kuorma-auton kuljettajan tai linja-autonkuljettajan perustason ammattipätevyys, hän voi saavuttaa toisenkin ammattipätevyuden osallistumalla koulutukseen ja suorittamalla opetusta vastaavan ammattipätevyyskokeeseen.

Koulutuksen kokonaismäärä ammattipätevyyttä laajentaessa on 70 tuntia, josta vähintään 5 tuntia on henkilökohtaista ajo-opetusta. Nopeutetussa koulutuksessa opetuksen kokonaismäärä on 35 tuntia, josta vähintään 3 tuntia on henkilökohtaista ajoa. (640/2007 1:4§.)

Tutkinnon suorittaja on alle 23-vuotias ja laajentaa tavaraliikenteen ammattipätevyyttä (280 h) henkilöliikenteeseen, saadakseen ajo-oikeuden ilman rajoituksia, on koulutuksen määrä 70 tuntia, josta 5 tuntia henkilökohtaista ajoa.

Ammattipätevyyskoe suoritetaan, kun koulutus on saatu. Koe on kirjallinen. Koe saadaan järjestää suullisesti jos se erityisestä syystä, kuten kokeeseen lukihäiriön vuoksi, katsotaan tarpeelliseksi. Kokeen sisältö määräytyy ammattipätevyuden tavoitelausekkeista (4.1.1.).

Tutkinnon suorittaja suorittaa joko C/CE- tai D1/D-luokan ajo-oikeuden. (Logistiikan perustutkinto 2009, 88.)

4.13.6 Ulkomaanliikenteenkuljettajan tehtävät

Tutkinnon suorittaja osaa

- huolehtia kaluston kunnosta
- käyttää työtehtävissään tarvittavia asiakirjoja
- toimia tullissa säädösten, määräysten ja ohjeiden mukaan
- suunnitella ja valita kuljetustehtävään soveltuvan reitin
- toimia meri- tai rautatiekuljetuksissa tai molemmissa säädösten ja operaattorin ohjeiden mukaisesti

- suorittaa annetun kuljetustehtävän kuorma-autolla tai yhdistelmäajoneuvolla tai linja-autolla kuljetusreitillä olevien maiden säädösten ja määräysten mukaan
- käyttää tarvittaessa englannin kieltä
- huolehtia työympäristönsä järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa kuljetustehtävässä huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatu järjestelmien vaatimuksia
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- toimia erilaisissa kulttuuriympäristöissä

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa kuljettamalla linja-autolla henkilöitä ulkomaanliikenteessä. Tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa valmistelemalla ja suunnittelemalla ulkomaille suuntautuvan kuljetustehtävän karttojen, aikataulujen ja muun materiaalin avulla. (Logistiikan perustutkinto 2009, 89.)

4.13.7 Taksikuljetukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- palvelutehtävässään tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta taksiliikenteestä
- toimia erilaisten asiakasryhmien kanssa palvelu- ja vuorovaikutustilanteissa alan eettisten ohjeiden mukaan
- kuljettaa taksia asiakasystävällisesti
- vastaanottaa ja vastata kutsuun sekä osaa toimia ennakkokutsutilanteessa
- käyttää käytössä olevaa taksamittarijärjestelmää sujuvasti asiakkaan maksaessa eri maksutavoilla
- taksiliikenteessä yleisesti käytössä olevien lipputuotteiden käsittelyn
- tehdä tilityksen
- toimittaa löytötavarat asianmukaiseen paikkaan
- käsitellä ja kuljettaa rahtia taksissa
- kuljettaa taksia turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikenneympäristöissä ja ajo-olosuhteissa
- toimia tilanteen mukaisesti ristiriita- ja konfliktitilanteissa
- määritellä taksinkuljettajan työ- ja lepoajat sekä osaa käyttää niihin liittyviä laitteita tai asiakirjoja
- kertoa pääpiirteittäin taksiyrityksen tulo- ja menorakenteen
- vaikuttaa omalla toiminnallaan positiivisen tuloksen syntymiseen kuljetustehtävän aikana
- toimia ajovuorolistojen edellyttämällä tavalla
- suorittaa taksikuljettajan ajoluvan
- toimia annettujen ohjeiden ja säädösten mukaan koululaiskuljetuksissa taksiliikenteessä.

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suorittamalla henkilö- tai varakuljetuksen tilauksen mukaisesti. Hän ajaa tilausajosuorituksen vähintään B-luokan ajoneuvolla. (Logistiikan perustutkinto 2009, 93.)

4.13.8 Kaukoliikenteenkuljettajan tehtävät

Tutkinnon suorittaja osaa

- tehdä linja-autoon lähtötarkistuksen
- palvelutehtävässään toimia, tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta kaukoliikenteessä
- käyttää yleisesti käytössä olevaa lipunmyyntijärjestelmää sujuvasti asiakkaan maksaessa eri maksutavoilla
- käsitellä yleisesti käytössä olevia lipputuotteita kaukoliikenteessä
- tarvittaessa myydä muita linja-autossa myytäviä tuotteita
- tehdä tilityksen
- käsitellä ja kuljettaa linja-autossa kuljetettavaa rahtia sekä niihin kuuluvia asiakirjoja ja laitteita
- kuljettaa linja-autoa säädösten mukaisesti, turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikenneympäristöissä ja ajoolosuhteissa
- toimia oikein onnettomuustilanteessa
- noudattaa työssään työ- sekä ajo- ja lepoaikamääräyksiä
- vaikuttaa omalla toiminnallaan positiivisesti tuloksen syntymiseen kuljetustehtävän aikana
- toimia aikataulujen ja ajosarjojen edellyttämällä tavalla.

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suorittamalla yhden linja-ajon kaukoliikenteessä linja-autolla mahdollisimman aidossa kuljetusalan ympäristössä. (Logistiikan perustutkinto 2009, 108.)

4.13.9 Palveluliikenteenkuljettajan tehtävät

Tutkinnon suorittaja osaa

- tehdä ajoon lähtötarkastuksen linja-autoon
- palvelutehtävässään tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta palveluliikenteen peruspalveluista
- toimia erilaisten asiakasryhmien kanssa palvelu- ja vuorovaikutus-tilanteessa
- kuljettaa linja-autoa asiakasystävällisesti ja palveluliikenteessä kuuluvalla tavalla
- käyttää käytössä olevaa lipunmyyntijärjestelmää sujuvasti asiakkaan maksaessa erilaisilla maksutavoilla
- toimia kutsuohjatussa palveluliikenteessä
- käyttää oikein linja-autossa olevia apuvälineitä
- kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikenneympäristöissä ja ajoolosuhteissa

- vaikuttaa omalla toiminnallaan positiivisen tuloksen syntymiseen kuljetustehtävän aikana
- toimia oikein onnettomuustilanteissa
- noudattaa työssään työ- sekä ajo- ja lepoaikasäädöksiä.

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suorittamalla kuljetustehtävän palveluliikenteessä mahdollisimman aidossa kuljetusalan ympäristössä. (Logistiikan perustutkinto 2009, 111.)

4.13.10 Tilausajoliikenteenkuljettajan tehtävät

Tutkinnon suorittaja osaa

- palvelutehtävässään tiedottaa, neuvoa ja opastaa asiakasta perustilausajoliikenteessä
- toimia erilaisten asiakasryhmien kanssa palvelu- ja vuorovaikutustilanteissa
- suunnitella tilausajon kotimaanliikenteeseen
- kuljettaa linja-autoa turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikenneympäristöissä ja ajo-olosuhteissa
- käsitellä kotimaan liikenteeseen liittyviä tilausajon asiakirjoja
- toimia oikein onnettomuustilanteissa
- käyttää ajo- ja lepoaikaa mittaavia laitteita säädösten edellyttämällä tavalla
- määritellä ja soveltaa säädösten mukaisesti linja-autonkuljettajan ajo- ja lepoaikoja
- suunnistaa haluttuun kohteeseen.

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suorittamalla kuljetustehtävän tilausajoliikenteessä. Hän ajaa tilausajon vähintään D1-luokan linja-autolla. (Logistiikan perustutkinto 2009, 115.)

4.13.11 Terminaalitoiminnot ja lastaus

Tutkinnon suorittaja osaa

- asennoitua ammattikuljettajan tehtävien edellyttämällä tavalla
- käyttää ja tulkita telemaattisia järjestelmiä
- määritellä ja laskea työtehtävässään rahdituspainon
- käyttää kuljetusasiakirjoja
- pakata, tulkita ja tehdä yleisempien pakkausten ja kuljetusyksiköiden merkinnät
- käyttää tavaraterminaalissa olevia apu- ja kuormankäsittelylaitteita
- vastaanottaa ja säilyttää tavaroita
- kerätä ja lähettää tavaroita
- kuormata, varmistaa ja purkaa erilaisia kappaleita säädösten ja määräysten mukaan kuorma-auton kuormatiloissa
- toimia kuormantekijän vastuiden ja velvollisuuksien mukaisesti kuormaustehtävissä

- huolehtia työympäristön järjestyksestä ja siisteydestä
- ottaa tehtävissään huomioon terveyteen, turvallisuuteen ja toimintakykyyn vaikuttavat asiat
- noudattaa työssään yrittäjyyden ja sisäisen yrittäjyyden periaatteita ja laatujärjestelmien vaatimuksia
- toimia ohjeiden ja määräysten mukaisesti työtilanteissa
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- alansa työturvallisuusohjeet.

Lisäksi tutkinnon suorittaja suorittaa ADR- peruskurssin.

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa valmistelemalla kappaletavaralähetyksen sekä kuormaamiseen käytettävän kuorma-auton kuormatilan ja välineet sekä kuormaamalla ja varmistamalla kuorman kuljetuksen edellyttämään kuormatilaan mahdollisimman aidossa kuljetusalan työympäristössä. (Logistiikan perustutkinto 2009, 118.)

4.14 Ammattiosaamisen arviointi

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia. Ammattiosaamisen näytöillä arvioidaan vähintään

- työprosessien hallinta kokonaan
- työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinnasta terminaali-toiminnot, kuormaaminen ja kuorman varmistaminen, ajoneuvo-tekniikka ja asiakaspalvelu
- työnperustana olevasta tiedonhallinnasta riskienhallinta ja logistiset järjestelmät
- elinikäisen oppimisen avaintaidosta terveys, turvallisuus ja toimintakyky, vuorovaikutus ja yhteistyö sekä ammattietiikka.

Sitä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytöissä tai tutkintotilaisuuksissa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla. (Logistiikan perustutkinto 2009, 43.)

Kaikille ammattitaitovaatimuksille ja tavoitteille on laadittu kolmiportaiset arviointikriteerit. Ammattitaitovaatimukset kuvaavat, mitä asioita tutkinnon suorittajan tulisi osata ja kriteerit kuvaavat, miten asiat pitäisi osata.

Kiitettävän tason osaamisessa tutkinnon suorittaja arvioi sekä kehittää työskentelytapojaan ja työympäristöään, ottaa huomioon työnsä kokonaisuuden toimintaympäristönsä osana ja työskentelee työpaikan erityisvaatimusten mukaisesti siten, että työn lopputulos on tavoitteiden mukainen. Hän etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan ja tekee omalla vastuualueellaan omatoimisesti muitakin kuin annettuja työtehtäviä. Hän valitsee työhönsä sopivimmat työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit ja käyttää niitä sujuvasti vaihtelevissa työtilanteissa. Hän hankkii ja käyttää itsenäisesti tietoa vaih-

televissa työtilanteissa ja perustelee työhönsä liittyviä ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta. (Opetushallitus 2012:9, 41.)

Hyvän tason osaamisessa tutkinnon suorittaja ottaa huomioon työskentelyssään kokonaisuuden, työskentelee siten, että lopputulos sisältää työtehtävän erityisvaatimuksia ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen. Hän tekee annetut tehtävät omatoimisesti ja huolehtii työtehtävistään alusta loppuun ja vastaa omasta työosuudestaan. Hän käyttää työhönsä liittyviä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja omatoimisesti ja hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti. (Opetushallitus 2012:9, 41.)

Tyydyttävän tason osaamisessa tutkinnon suorittaja toimii tutuissa työtehtävissä, työskentelee siten, että työn lopputulos on hyväksyttävissä työn suunnitelman tai laatutavoitteiden mukaisesti, mutta tarvitsee työvaiheissa etenemisessä ajoittaista ohjausta. Hän käyttää työhönsä liittyviä keskeisiä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja ja tarvitsee ohjusta tiedon hankinnassa ja soveltamisessa. Arvioinnissa on huomattava, että tyydyttävän tason osaamisessa määritelty ohjaus ei ole jatkuvaa, vaan jokaisessa työssä jokin tai jotakin vaikeita kohtia, joista suoriutuakseen tutkinnon suorittaja tarvitsee ohjusta. Tyydyttävä taso on määritelty niin, että sen tason saavuttaessaan tutkinnon suorittaja pystyy työllistymään alansa perustehtäviin. (Opetushallitus 2012:9, 40.)

5 TYÖTEHOSEURA RY:N TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Työtehoseura ry on yksi Suomen vanhimmista itsenäisistä ja valtakunnallisesti toimivista koulutus- ja tutkimusorganisaatioista. Kuljetusalan koulutusta on järjestetty linja-autonkuljettajille vuodesta 1977 asti. Koulutuksen tavoitteena on parantaa asiakkaiden osaamista, tuottavuutta ja hyvinvointia. Koulutus painottuu työelämälähtöisyyteen ja yhteistyö työelämään ja alan yrityksiin ovat tärkeä osa koulutusta.

5.1 Lainsäädännölliset määräykset

Aikuisten ammatillista koulutusta säädellään useilla eri laeilla ja asetuksilla. Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) koskee aikuisille ja nuorille annettavaa ammatillista peruskoulutusta, joka voidaan suorittaa ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomassa näyttötutkinnossa. Tässä opinnäytetyössä ei käsitellä nuorisolle suunnattua opetussuunnitelmapohjaista ammatillista peruskoulutusta.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) koskee ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia ja näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja ja ammattitutkintoja sekä niihin valmistavaa koulutusta. Työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta koskee työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annettu lain (763/1990) säädökset.

Koulutus voidaan järjestää lähi-, etä- ja monimuoto-opetuksena, oppisopimuskoulutuksena tai muutoin työpaikalla käytännön työtehtävien yhtey-

dessä. Työpaikalla tapahtuva koulutus perustuu koulutuksen järjestäjän ja työpaikan väliseen sopimukseen, eikä opiskelijalla ole työsuhdetta työpaikkaan, jollei kyseessä ole oppisopimuskoulutus.

Koulutuksen järjestämiseen tarvittavan järjestämisluvan myöntää asianmukainen ministeriö. Luvan myöntämisen edellytyksenä ovat koulutuksen tarpeellisuus ja luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. (630/1998, 631/1998.)

5.2 Tutkintotoimikunta

Tutkintotoimikunta (631/2003) on Opetushallituksen asettama luottamuselimin, jonka Opetushallitus asettaa enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan hoitamaan näyttötutkintoja koskevia tehtäviä. Opetushallitus päättää tutkintotoimikuntien toimialoista ja alueista sekä tutkintorakenteista (A 47/2012). Nykyisen valtakunnallisen Kuljetusalan tutkintotoimikunnan (8443) toimintakausi on 1.8.2013–31.7.2016.

Tutkintotoimikunnan tehtävänä on vastata näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä tutkintotoimikunnan johtamisesta ja ohjaamisesta. Tutkintotoimikunta sopii näyttötutkintojen järjestämissopimuksen ja näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman näyttötutkintojen järjestämisestä ammatillisessa aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen luvan saaneiden koulutuksen järjestäjien ja tarvittavan riittävän asiantuntemuksen omaavien muiden yhteisöjen ja säätiöiden kanssa.

Tutkintotoimikunta vahvistaa tutkintosuoritusten arvioinnit ja allekirjoittaa tutkintotodistukset. Tutkintotoimikunta päättää tutkinnonsuoritusten oikaisusta. Tutkintotoimikunnan tulee toimia aloitteellisesti näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseksi. (812/1998.)

Tutkintotoimikunta koostuu enintään yhdeksästä jäsenestä, jotka koostuvat työnantajan edustajista, työntekijöiden edustajista, opettajien edustajista ja tarvittaessa itsenäisistä yrittäjistä. Tutkintotoimikuntaan nimetään kyseessä olevan alan edustavimpien järjestöjen ja muiden yhteisöjen esityksestä alan asiantuntijoita, joilla on tarpeellinen asiantuntemus ja kokemus. Tutkintotoimikuntaan voidaan nimetä pysyviä asiantuntijoita. Tutkintotoimikunnan esityksestä Opetushallitus voi nimetä tutkintotoimikunnalle ulkopuolisen sihteerin. (Opetushallitus 2013:10, 15–16.)

5.3 Näyttötutkintojen järjestämissopimus

Näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa sopija puolina ovat Tutkintotoimikunta ja tutkintotilaisuuksista vastaava Opetushallituksen koulutusluvan omaava oppilaitos. Sopimuksen allekirjoittajina ovat Tutkintotoimikunnan puheenjohtaja ja tutkintotilaisuuksista vastaavan oppilaitoksen rehtori. Sopimuksessa sovitaan näyttötutkinnon nimi ja tutkintokieli, Suomessa yleisesti kaksikielisesti tutkintokielet ovat suomi ja ruotsi. Vahvistetaan tutkintotilaisuuksien järjestelyt, jotka on kirjattu näyttötutkinnon

järjestämissuunnitelmaan. Määritellään tutkintotilaisuuksien arvioijat, arvioijien kriteerit ja toiminnot arvioiden suhteen. Sopimuksessa tutkinnon järjestäjä sitoutuu järjestämään näyttötutkintoja henkilöille, jotka tulevat tutkintoon ilman valmistavaa koulutusta. Sopimuksessa on myös velvoite näyttötutkintoihin liittyvän tiedottamisen, neuvonnan ja ohjeistuksen osalta sekä tutkinnoista perittäviin maksuihin. Lisäksi sopimuksessa sovitaan vastuut arvioinnista ja todistuksista. Sopimuksen liitteineen tutkintotoimikunta lähettää tiedoksi Opetushallitukselle. (Opetushallitus. 2012:25.)

5.4 Näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma

Näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmaan kirjataan:

- Näyttötutkinnon järjestäjän tiedot
- Näyttötutkinto nimikkeet, kaikki osaamisalat ja tutkinnon osat, tutkinnon perusteiden dinaarinumerot, joihin näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma on laadittu
- Vastuuhenkilön ja hänen varahenkilön tiedot ja pätevyys
- Selvitys järjestäjän asiantuntemuksesta
- Arvio vuosittaisista suorittajamääristä
- Selvitys tiedotuksesta, markkinoinnista ja tarjonnasta
- Selvitys yhteistyöstä työelämän kanssa
- Selvitys ohjuksen resursseista
- Selvitys perittävistä maksuista
- Selvitys näyttötutkintoihin hakeutumis- ja suoritusvaiheen henkilökohtaistamisesta
- Selvitys näyttötutkintojen järjestämisestä, sisällöstä
- Selvitys arvioijien valinnasta ja arviointiosaamisen ylläpidosta
- Selvitys tutkintosuoritusten arvioinnista ja dokumentoinnista
- Selvitys arviointiesityksen tekemisestä ja dokumentoinnista
- Selvitys oikaisumenettelystä, uusinnasta ja arviointipäätöksestä tiedottamisesta.

Lisäksi toimitetaan selvitys ammattipätevyyskokeen valvonnan osalta:

- Koulutuksen järjestämislupa (OKM)
- Perustason ammattipätevyyden opetuksesta vastaavan henkilön tiedot
- Luettelo opettajista
- Koulutusohjelma, tuntien määrät ja sisältö
- Kokeen vastaanottajat/arvioijat
- Jokaisesta ammattipätevyyslausekkeesta yksi koekysymys-esimerkki vastauksineen.

Lisäksi liitteinä toimitetaan:

- Kuljetusalan tutkintotoimikunnan arvioijaluettelo
- Vastuu ja varahenkilön NTM- todistukset. (Opetushallitus. 2012:25.)

5.5 Yritysten realiteetit

Haastattelut toteutettiin 10.3.2014–28.3.2014 välisenä aikana. Haastatteluun osallistui kuusi henkilöliikenteen yritystä pääkaupunkiseudulta sekä kehyskunnista. Haastattelut tehtiin nimettömästi niin haasteltavan henkilön kuin yrityksenkin osalta. Haastateltavat henkilöt olivat työnjohtotehtävissä olevia. Haastatteluun osallistuvissa yrityksissä on yhteensä n. 3 150 linja-autonkuljettajaa.

Haastateltavaksi valittujen yritysten valintakriteerinä oli kolme tärkeää tekijää. Haastateltavat yritykset ovat toimintaympäristöltään laaja-alaisia kuljetuspalveluja tarjoavia yrityksiä. Yrityksistä löytyy monipuolinen tutkintojen toteuttamisympäristö. Joissakin yrityksissä voidaan ottaa vastaan näyttötutkintotilaisuuksina kaikki ammattitutkinnon ja perustutkinnon tutkinnonosat lukuun ottamatta ammattipätevyyskoetta. Joissakin yrityksissä ei ole kaukoliikennettä eikä tilausajoa, joten siltä osin tutkintotilaisuuksia ei voi järjestää, mutta vastaavasti niistä yrityksistä löytyy kaupunki- ja palveluliikenteen palveluja. Kaikissa haastatteluun osallistuvissa yrityksissä tapahtuvat tutkintotilaisuudet toteutetaan normaaleissa kuljettajan työtehtävissä ja pääsääntöisesti kuljettajan normaalina työaikana.

Toiseksi yritykset ovat tehneet pitkäaikaista yhteistyötä TTS:n kanssa niin kuljettajakoulutuksen osalta kuin tutkintotilaisuuksienkin osalta. Kolmanneksi haastateltavista yrityksissä on henkilökuntaa, työnjohtajia ja kuljettajia, jotka ovat toimineet tutkintotilaisuuksissa arvioitsijoina ja ovat perhetyneet näyttötutkintojärjestelmään.

5.6 Haastattelun kysymykset

Haastattelussa esitetyt kysymykset lähetettiin etukäteen haastateltaville tutustumista varten. Haastattelussa olevat kysymykset olivat:

1. Kuinka paljon linja-autoliikenteen yrityksessä on ammattitutkinnon tai linja-autonkuljettajan perustutkinnon suorittaneita linja-autonkuljettajia?
2. Mitä etuja yritys saa tutkinnon suorittaneista linja-autonkuljettajista?
3. Mitä etuja saa ammattitutkinnon tai linja-autonkuljettajan perustutkinnon suorittanut linja-autonkuljettaja ko. yrityksessä?
4. Mitä haittoja seuraa, jos linja-autonkuljettaja ei ole tutkintoa suorittanut?
5. Mitä haittoja tutkinnon suorittaminen yrityksessä aiheuttaa yrityksen normaaliin toimintaan?
6. Millä tavoin voidaan kehittää tutkintojen suorittamisen integrointia yrityksen normaaliin toimintaan? Kehitysehdotukset.

5.7 Haastattelun tulokset

Kysymys 1. Kuinka paljon linja-autoliikenteen yrityksessä on ammattitutkinnon tai linja- autonkuljettajan perustutkinnon suorittaneita linja-autonkuljettajia?

Tutkinnon suorittaneiden kuljettajien määriä ei haastattelun mukaan kirjattu yrityksen tietoihin erikseen ylös kuin yhdessä yrityksessä kuudesta. Kaikissa yrityksissä tieto tutkinnon suorittaneista oli palkanlaskennassa, mutta sama tieto ei välttämättä ollut työnjohdon tiedossa. Kun kuljettaja suoritti tutkinnon, hän toimitti siitä jäljennöksen työnantajalle. Uuden työntekijän osalta tiedot kirjattiin yrityksen tietoihin työhönotto tilanteessa. Niissä yrityksissä, joissa pidettiin kehityskeskusteluja, tutkintoihin liittyvät asiat olivat työnjohdon tiedossa. Yritykseen oppisopimuksen tehneiden kuljettajien tiedot olivat kirjattuna yrityksen tietoihin.

Tutkinnon suorittaneiden määrät vaihtelivat eri yrityksissä ja niiden määrin vaikutti yrityksen koko. Ammattitutkintojen ja perustutkinnon suorittaneiden yhteenlasketut prosenttimäärät olivat:

Yritys A: 12.1 %

Yritys B: 72.4 %

Yritys C: 8.0 %

Yritys D: 11.0 %

Yritys E: 61.5 %

Yritys F: 9.3 %

Keskiarvoksi saatiin 10.4 prosenttia. Tosin voidaan puhua arviosta, kaikissa yrityksissä ei ollut tarkkaa tietoa tutkinnon suorittaneiden kuljettajien määristä.

Kysymys 2. Mitä etuja yritys saa tutkinnon suorittaneista linja-autonkuljettajista?

Kaikissa kuudessa yrityksessä oli kuljettajia, jotka olivat suorittaneet ammattitutkinnon tai perustutkinnon näyttömuotoisessa koulutuksessa tai oppisopimuskoulutuksella. Koulutusta ja ammattitaidon kehittämistä arvostettiin kaikissa yrityksissä ja kuljettajia kannustettiin tutkintojen suorittamisessa ja loppuun saattamisessa.

Varsinaista systemaattista kartoitusta osaamistasosta tai kuljettajan ammattitaidosta tutkinnon suorittaneen kuljettajan ja ilman tutkintoa kuljettajana toimivan välillä ei ole yhdessäkään haastateltavassa yrityksessä tehty. Tiedot perustuvat haastateltavien havaintoihin, heidän työnsä puolesta kuljettajista tietämiin tietoihin ja omaan kokemukseen. Tutkinnoista yrityksen saamat edut katsottiin tulevan kuljettajan toiminnan paranemisesta laadullisesti ja oikeasta asenteesta omaan työnsä. Kaikki haastateltavat kertoivat tutkinnon suorittaneen kuljettajan olevan motivoituneempi ja sitoutuneempi omaan työhönsä. Haastateltavien kommentteja;

”Hyvä kuljettaja sitoutunut työhönsä, näkyy asiakaspalautteissa.” (Haastateltava A.)

”Kuljettaja on kiinnostunut omasta työtaidostaan ja haluaa kehittää sitä ja ylläpitää. On kiinnostut taloudellisesta ajotavasta.” (Haastateltava B.)

”Tutkintotilaisuudesta on hyötyä. Pääsee näkemään kuljettajan toimintaa eri työtehtävissä, näkee miten kuljettaja toimii niin hyvässä kuin pahassa-kin, avaa silmät koulutustarpeelle jatkossa. Asiakastilanteista näkee miten kuljettaja toimii.” (Haastateltava B.)

”Motivoituneempi kuljettaja.” (Haastateltava C.)

”Asiakaspalvelu parantui työnjohtoon tulevien palautteiden mukaan. Kiitos- palautetta tulee enemmän. Negatiivista palautetta tulee harvoin tai ei koskaan.” (Haastateltava D.)

”Työnjohdossa näkyy, kun häiriöitä tulee vähemmän ja työnjohdolle jää enemmän aikaa omiin työtehtäviin. Esimiehen työ kevenee.” (Haastateltava D.)

”Töistä pois jäänti esimerkiksi lievän sairauden takia oli vähäisempää.” (Haastateltava D.)

”Kuljettaja osaa suunnitella työpäivänsä paremmin. Huolehtii itsestään myös vapaa-aikana.” (Haastateltava D.)

”Perustyötavat ovat hanskassa. Asiakaspalvelu sujuu. Autolla ajo sujuu, voi antaa auton ajoon.” (Haastateltava E.)

”Tekninen osaaminen on laaja-alaisempaa.” (Haastateltava F.)

”Ajoneuvon käsittelytaidon parantuminen. Kolareita tulee vähemmän. Alussa tapahtuvat liikennevahingot pieniä, joissa taustalla kokemuksen puute ja inhimilliset virheet, ei niinkään tahallisuus (oppisopimusopiskelijat).” (Haastateltava F.)

”Kuljettaja on kiinnostunut omasta työtään ja ammatillisesta kehittymisestä. Esimerkiksi kuljettaja on kiinnostunut saamaan ajonseurantalaitteen raportin omasta ajostaan ja sitä kautta parantamaan omaa ajosuoritustaan. Jos raporttia ei tullut sovitulla tavalla, niin kuljettaja tiedustelee sitä.” (Haastateltava F.)

”Tilausajo tutkinnon suorittaminen vahvistaa kuljettajan itsenäiseen toimintaan ja näkyy vastuunottona työtavoissa ja huolenpitona kaluston kunnosta. Huolehtii asiakkaista ja heidän tarpeista huolellisemmin ja vastuuntuntoisemmin. Asiakaspalvelu- herkkyyys paranee.” (Haastateltava F.)

Kysymys 3. Mitä etuja saa ammattitutkinnon tai linja-autonkuljettajan perustutkinnon suorittanut linja-autonkuljettaja ko. yrityksessä?

Haastatelluista yrityksistä viidessä yrityksessä kuljettaja saa 8 kuukauden työkokemus/ikälisäkorotuksen linja-auton ammattitutkinnosta ja yhdessä yrityksessä kuljettaja saa 8 kuukauden työkokemus/ikälisäkorotuksen, kun

kuljettajan ammattiliittona on AKT. Yhdessä ei anneta ikälisää tutkinnosta lainkaan.

Kahdessa yrityksessä samaisen 8 kuukauden työkokemus / ikälisäkorotuksen saa myös linja-autonkuljettajan perustutkinnon suorittanut kuljettaja koulutus tavasta riippumatta. Muissa neljässä yrityksessä ei näyttötutkimuotoisessa koulutuksessa suoritetusta perustutkinnosta myönnetty ikäkorotusta.

Haastatteluissa tuli esille, että viidessä yrityksessä opetussuunnitelmapohjaisessa 3 vuoden kestoisessa koulutuksessa suoritetusta logistiikan perustutkinnosta (ns. nuorisokoulutus) kuljettaja sai 2-vuoden työkokemus / ikälisäkorotuksen. Yksi haastateltavista ei tuonut asiaa esille.

Yhdessä yrityksessä annettiin ammattitutkinnon ja perustutkinnon suorittaneelle kuljettajalle 100 euron stipendi. Todistus koetaan arvokkaaksi.

Muina saavutettuina etuina haastatteluissa tuli esille viidessä yrityksessä kuljettajan ylenemismahdollisuudet. Mahdollisuus yletä esimiestehtäviin, työnohjoitustehtäviin, kuljettajan perehdyttäjän tehtäviin ja muihin yrityksen työnohjoitustehtäviin.

Samoin koulutustason kasvaessa moni kuljettaja hakeutuu jatko-opintoihin, yleisemmin esim. liikenneopettajan tutkintoa suorittamaan. Kahden yritysten huolenaiheena olikin pätevän ja ammattitaitoisen kuljettajan alanvaihto koulutuksen myötä.

Yhdessä yrityksessä tutkinnon suorittamisen etuina nähtiin myös maahanmuuttajataustaisten kuljettajien integroituminen suomalaiseen kulttuuriin ja työelämään. Joillekin kuljettajille tutkinnon suorittaminen on väylä hakea Suomen kansalaisuutta.

Koulutusrahaston myöntämä ammattistipendi oli kaikille yrityksille tuttu ja se tiedettiin koskevan kaikkia tutkintomuotoja. Kuljettajat hakevat sitä, kun työkokemusvuosia suomalaisen työnantajan palveluksessa on kertynyt vähintään viisi vuotta.

Maahanmuuttajataustaisilla kuljettajilla nämä vaatimukset eivät välttämättä täyty. Monelle maahanmuuttajalle linja-autonkuljettajan työssä toimiminen on ensimmäinen työsuhde Suomessa. Varsinkin oppisopimuksella tutkintoon valmistuvalla, ei työkokemusta ole kertynyt riittävästi ennen tutkintoon johtavan koulutuksen alkamista, että voisi hakea stipendiä.

Kolmessa yrityksessä tuli esille perustutkinnosta saatava eläke-etuus.

Kysymys 4. Mitä haittoja seuraa, jos linja-autonkuljettaja ei ole tutkintoa suorittanut?

Haastattelun tulosten perusteella ei tullut mitään erityisiä haittoja esille siitä, että kuljettaja ei ole tutkintoa suorittanut. Tosin kaikissa yrityksissä

nähtiin tutkinnot, koulutus ja ammattitaidon kehittäminen tärkeänä arvona, joka näkyy positiivisesti yrityksen toiminnassa.

Viisi haastateltavaa kertoi, että yrityksessä on hyviä ja ammattinsa osaavia kuljettajia, vaikka he eivät ole tutkintoja suorittaneetkaan. Yhdessä yrityksessä lähes kaikilla kuljettajilla on ammattitutkinto suoritettuna ja heidän ammattitaito oli hyvä jo ennen tutkinnon suorittamista. Tutkinnon suorittaminen oli hyvä paikka täydentää tiedollisia aukkoja ja kohottaa ammatillista arvon tunnetta. Kuljettajat kokivat saavansa mielekästä itsensä kehittämistä ja ammattitaidon ylläpitämistä tutkinnoista.

Kysymys 5. Mitä haittoja tutkinnon suorittaminen yrityksessä aiheuttaa yrityksen normaaliin toimintaan?

Yrityksessä tapahtuvat toiminnot ja toimenpiteet tutkintojen osalta koettiin kaikissa haastateltavissa yrityksissä yrityksen normaaliin toimintaan kuuluviksi työtehtäviksi. Koettiin kuljettajakoulutuksen olevan jo osa normaalia yritystoimintaa. Todellisia rahallisia kustannuksia tutkintotilaisuuksista ei ole laskettu yhdessäkään yrityksessä. Haastateltavien kommentteja;

”Kustannuksia syntyy ja tutkintoihin kuluva aika on normaali työstä pois.” (Haastateltava A.)

”Tutkintojen järjestäminen vaatii jonkin verran ajovuorolistojen ja aikataulujen suunnittelua kuljettajan osalta. Tutkintoja ei voi nopeasti suorittaa, kolme viikkoa tiedetään työvuorot eteenpäin. Sopivan päivän löytäminen, että tutkinnon voi suorittaa työaikana. Oikeanlaisen linjan löytäminen, tarvitaanko palvelu- vai kaupunkilinja. Kustannuksia syntyy, mutta ei ole laskettu.” (Haastateltava A.)

”Suunnittelu työtä, ajojärjestelyjä ja työvuoron suunnittelua, tilausajoihin sopivien ajojen löytäminen. Kustannuksia ei ole laskettu, vaatii henkilökuntaa mukaan. Yksi homma muiden joukossa.” (Haastateltava B.)

”Jos hyvä kuljettaja tilanne, ei suuremmin haittoja. Voidaan suunnitella, kun työvuorolistat tulevat. Varakuljettaja löytyy helposti, mutta jos on kuljettaja pula, ei ole tekijöitä.” (Haastateltava C.)

”Ei pahemmin haittoja, tutkinnot kuuluvat työhön, vähän käsitöitä. Osa meidän töitä, arvostetaan asiaa, jos kuljettaja viihtyy, tekee työn hyvin.” (Haastateltava D.)

”Tutkinnot ovat aina kotiinpäin. Arvostetaan, kuuluu yrityksen työhön.” (Haastateltava E.)

”Kesäloman aikana voi olla vaikeaa, resurssit tiukalla, silloin hankalaa vähän. Palkkakustannuksia ei ole laskettu, katsotaan, että se on sen arvoista ja kuuluu työhön, ei kynnyskysymys.” (Haastateltava E.)

”Kommunikointi sujuu hyvin, tieto kun tulee hyvissä ajoin. Arvioitsijan vaihtuminen tulee usein yllätyksenä ja henkilöstösiirtoja joudutaan tekemään.” (Haastateltava E.)

”Tieto tutkinnoista hyvissä ajoin, helpottaa tutkintopäivän suunnittelua ja toteutusta, työvuoro ja ajoaika suunnittelua, resurssien varausta.” (Haastateltava F.)

Kysymys 6. Millä tavoin voidaan kehittää tutkintojen suorittamisen integrointia yrityksen normaaliin toimintaan? Kehitysehdotukset.

Haastateltavat pitivät tiedon kulkua tärkeänä ja sitä, että tieto tutkinnoista tulee hyvissä ajoin työhöndon tietoon. Jolloin järjestelyt onnistuvat helpoiten. Yhteistyö TTS:n kanssa koettiin hyväksi ja toimivaksi. Yhteistyön ylläpitäminen ja kehittäminen koettiin tärkeäksi. Yhteistyön koettiin mahdollistavan tutkintojen suorittamisen tehokkaasti kaikkia osapuolia hyödyntäväksi. Kehitysideat jakautuivat itse tutkintotilaisuuteen ja sen järjestämiseen liittyviksi sekä tutkintojen sisältöihin liittyviksi.

Tutkintotilaisuuden integroimiseen ja kehittämiseen liittyviä kommentteja;

”Yhteydenotto oppilaitoksen taholta, kuljettaja ei välttämättä tiedä keneltä kysyy. Aktiivinen kuljettaja hoitaa itsekin.” (Haastateltava A.)

”Tiedonkulun parantaminen tutkintotilaisuuden alkuun saattamiselle, tietämys tutkinnoista kuljettajalle ja yritykselle, oppilaitoksessahan se tietämys on.” (Haastateltava A.)

”Ammattitutkinto kuuluisi osaksi koulutusta kaikille kuuluvaksi.” (Haastateltava A.)

”Tutkinnot tulisi tehtyä loppuun.” (Haastateltava A.)

”Turvakoulutusta, turvallisuus osiota näyttöihin.” (Haastateltava A.)

”Aivan sama kuka tekee aloitteen tutkinnon suorittamisesta. Katkoksia tulee tutkinnon suorittamiseen, lomina, sairauslomina, suunnittelua vaatii. Tilanne nykyisin hyvin hanskassa. Keskeytyksen ehkäisyyn, ettei tutkinnot jää kesken.” (Haastateltava B.)

”Seurantapuolen kehittäminen tutkintojen osalta, ettei homma jää kesken.” (Haastateltava B.)

”Tutkinnoissa, näytöissä tilannetajuinen arviointi, näytön luonne, arvioidaan näytössä tehtyä suoritusta, ei tarvitse esittää.” (Haastateltava B.)

”Tiivis kokonaisuus, paras hyöty ajallisesti tutkinnoista.” (Haastateltava B.)

”Tutkinnon aloittaneita paljon, jostain syystä jäänyt kesken, ammattipätevyys viimeiseksi, jolloin tutkintoja ei jäisi kesken.” (Haastateltava C.)

”Hopsausta käyttää enemmän ajan lyhentämiseksi.” (Haastateltava C.)

”Yrityksessä ei ole tilausajaja, tutkinnon suorittaja ei voi harjoitella, suorittaa kuitenkin tilausajo näytön.” (Haastateltava C.)

”Nykyisin hyvin integroitu, suorittaa linjalla useita tutkintoja päivässä, tulee taukoja.” (Haastateltava C.)

”Nykyisin ei tilausajaja, oppilaitoksen varassa nykyisin.” (Haastateltava C.)

”Tekniikka osion kehittäminen, ajantasaisuutta, tämän päivän kalustolle sopivia. Tärkeämpää, että kuljettaja osaa tehdä helmiliitoksen kuin vaihtaa lampun, zeon valoja, led valoja ei voi kuljettaja vaihtaa tai mitä öljyä moottoriin saa laittaa, vikojen ymmärtäminen.” (Haastateltava C.)

”Tavarahallinnan näytöt simuloituna haasteellisia.” (Haastateltava C.)

”Alkusammutus näyttö, linja-auton evakuoiminen.” (Haastateltava C.)

”Tilausajajaan voisi asettaa minimi ajan.” (Haastateltava C.)

”Nykytaso on ihan hyvä, ehkä ajoneuvotekniikka, tekniikka kehittyy koko ajan. Tutkinnon tulisi pysyä mukana. Kalusto kehittyy, tutkinnon tulisi myös.” (Haastateltava D.)

”Turvallisuus näkökulmakin muuttunut, myynti, info järjestelmiä tullut lisää autoon, taso noussut.” (Haastateltava D.)

”Tutkinto suoritukset ovat tehokkaita, ei tyhjäkäyntiä, tutkintotilaisuudet kestävät koko päivän, tulee ajopuoli, asiakaspalvelu ja rahtia.” (Haastateltava E.)

”Uusia näkökulmia tekniikkaan. Paljon tekniikkaa, merkkivaloja ja muita, joiden oikea tulkinta tärkeää.” (Haastateltava F.)

5.8 Työteho-seura ry:n toiminta ja haasteet

Linja-autonkuljettajan ammattitutkintoon ja näyttötutkintopohjaiseen linja-autonkuljettajan perustutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuu TTS:ssä vuositasolla n. 350 linja-auton kuljettajaa. Ammattitutkinnon suoritti vuosina 2012–2013 30 kuljettajaa ja perustutkinnon 82 kuljettajaa.

Tutkinnon osista suurin osa suoritetaan työelämässä ja työpaikoissa valmistavan koulutuksen jälkeen. Ammattitutkinnon tutkinnon osista kaksi suoritetaan oppilaitoksessa ja loput neljä tutkinnon osaa työpaikoissa. Perustutkinnon tutkinnon osista kaksi suoritetaan oppilaitoksessa ja viisi tutkinnon osaa työpaikoissa.

Toiminnan haasteita ovat

- yhteistyön parantaminen ja kehittäminen
- näyttötutkintotilaisuuksien kehittäminen laadullisesti
- näyttötutkintotilaisuuksien tehostaminen
- näyttötutkinnon osien sisältöjen kehittäminen
- tutkinnon keskeyttäneiden määrän vähentäminen
- osaamisen hyödyntäminen
- oman osaamisen kehittäminen
- omien resurssien kehittäminen.

6 ANALYYSI

Haastatteluissa tuli esille monipuolisesti erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia näyttötutkinnoista ja niiden järjestämisestä linja-autoliikenteen yrityksissä. Esiin tuli esitettyjen kysymysten lisäksi muitakin seikkoja, jotka puuttivat haastateltavia.

6.1 Yhteistyön parantaminen ja kehittäminen

Yhteistyö koettiin tärkeäksi osaksi näyttötutkintotilaisuuksien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Tiedonkulun tärkeys oli ensi sijaista. Tiedon kulun tehostaminen tutkinnon järjestelyjen osata sekä tutkinnon sisällön osalta. Kuten haastateltava B totesi; ” Seurantapuolen kehittäminen tutkintojen osalta, ettei homma jää kesken, hajoa, selvä lista tutkinnoista, samat ihmiset hoitaisi asiat loppuun asti.”

Tätä tiedonkulkua voisi parantaa ja tehostaa asettamalla niin yritykseen kuin oppilaitokseen vastuuhenkilöt, jotka keskittyisivät näyttötutkintotilaisuuksiin niiden ajankohtaisia. Tiedon vaihtaminen tehostuu ja tieto tulisi suoraan vastuuhenkilölle, ei välittäjien kautta. Tutkinnon suorittaja voisi olla yhteydessä sekä työpaikkansa vastuuhenkilöön että oppilaitoksen vastuuhenkilöön. Tämä selkeyttäisi näyttötutkintojen järjestelyssä ja suunnittelussa molempia tahoja. Aikaa ja rahaa säästyisi, kun kerran hyvin suunniteltua ei tarvitsisi muutella ja säädellä turhien tietokatkosten vuoksi. Tutkinnot tulisi tehtyä loppuun asti, jolloin keskeyttämiset järjestelyistä johtuvien syiden takia vähenisivät.

Tutkintojen sisällön osalta kirjallinen ohjeistus olisi hyvä keino päivittää tietoja. Haastateltava A kommentoi tiedonkulusta: ”Tiedonkulun parantaminen tutkintotilaisuuden alkuun saattamiselle, tietämys tutkinnoista kuljettajalle ja yritykselle, oppilaitoksessahan se tietämys on.” Tätä oppilaitoksessa olevaa tietoa voisi jakaa myös kirjallisessa muodossa yrityksiin. Kirjallinen ohjeistus tutkinnoista sisältäisi tiivistetysti tietoja linja-autonkuljettajan ammattitutkinnon ja perustutkinnon sisällöistä, tutkinnon osista ja ne tutkinnon osat, joista näyttötutkintotilaisuuksia järjestetään yrityksessä. Kirjallinen ohjeistus tutkinnoista olisi yrityksissä vapaasti jaettava työnjohdon ja kuljettajien käyttöön.

TTS:ssa järjestetään vuosittain arvioitsijoille perehdytystä koulutuspäivien muodossa. Ne ovat maksuttomia ja tarkoitettu työelämän arvioitsijoille, jotka haluavat päivittää näyttötutkintojen arviointiin liittyviä tietoja. Tieto näistä koulutustilaisuuksista voisi tulla oppilaitokselta suoraa yrityksen vastuuhenkilölle.

6.2 Näyttötutkintotilaisuuksien kehittäminen laadullisesti

Pääosin näyttöjen toteutusta pidettiin nykytasolla hyvänä. Näyttötutkintojen suorittaminen normaaleissa työtehtävissä pidettiin parhaimpana näyttöympäristönä tutkintojen suorittamiselle. Linja-auton tavarankuljetusten hallinta osion (4.1.3) tekemistä simuloiden pidettiin haastavana toteuttaa, jotta kaikki tutkinnon tavoitteet saavutettaisiin. Vastaavasti Kaukoliikenteenkuljettajan tehtävät (4.7.9) ja Kaukoliikenteen ammattitutkinnon osio suoritettiin normaaleilla kaukoliikenteen vuoroilla ja kaikki tutkinnon arviointi kohteet täyttyivät ilman simulointia. Tosin tutkintoa voidaan tarvittaessa täydentää kysymyksin ja haastatteluin. Aidossa työtehtävässä tehtyä työtä ja sen arviointia pidetään uskottavampana ja arvokkaampana kuin simuloidusti toteutettua työtehtävää.

Tutkintotilaisuuden kesto ajallisesti herätti ajatuksia ja kommentteja. Haastateltava C toteaa; ”Tilausajolle minimi pituus.” Tilausajon tutkinnon osion koettiin olevan epäoikeuden mukainen tutkinnon suorittajille. Toisen suoritus on kestoltaan muutaman tunnin ja toisen tutkintotilaisuus kestää koko päivän. Ammattiosaamisen näytön toteuttamiselle ei ole säädöksissä annettu mitään ajallista määrää. Tavoitteena kuitenkin on, että tutkinnon suorittajan osaamisesta saadaan riittävästi luotettavaa näyttöä ja tietoa, että voidaan näytön perusteella antaa arvosana. Tutkinnossa tulisi varmistaa, että kaikki tutkintotilaisuuden kestosta riippumatta ovat samanarvoisessa asemassa ja kaikki tutkintoon liittyvät osat tulevat tehtyä ja arvioitua. (Opetushallitus 2012:9, 46.)

Tilausajon osion suorittaminen tutkinnon suorittajalle on haasteellista, jos hänen työpaikalla ei ole tilausajo mahdollisuutta. Silloin tilausajon näyttötilaisuus järjestetään TTS:n kautta, jolloin tutkinnon suorittaja ajaa TTS:n tilausajon, jonka ulkopuolinen asiakas on tilannut TTS:lta. Kaikki asiakkaat eivät halua omalle tilatulle tilausajolle järjestettävän tutkintotilaisuutta. Tutkinnon suorittajalle on myös haasteellista suorittaa tilausajo osio, jos hän ei ole työpaikallaan päässyt tilausajoja tekemään ja näin harjoittelemaan tilausajoon liittyviä tehtäviä ja käytänteitä.

Kaupunki- ja palveluliikenteen osion vastaavuus tutkinnon perusteisiin ja käytännön toteutukseen. Kaupunki- ja palveluliikenteen osio näyttötutkintona suoritetaan normaalissa kaupunkiliikenteen linja-ajossa. Kaupunkiliikenteen linja-ajossa tulee erittäin harvoin vastaan sellaisia tilanteita, joita vastaavasti palveluliikenteessä tulee. Esimerkiksi linja-autossa matkustaa pyörätuolia käyttävä asiakas. Nykyisin palveluliikenne on siirtymässä omaksi yritysalksi palveluliikenteen tarjoajille, joilla on vastaavasti siihen tarkoitettu kalusto ja osaaminen. Nykyisin tämän 4.7.10 osioon kuuluva osion osaaminen ja arviointi on varmistettu 4.1.3 osion yhteydessä suoritettavaksi oppilaitoksessa simuloiden. Tästä käytänteestä on sovittu Kul-

jetusalan tutkintotoimikunnan kanssa ja se on kirjattu Tutkinnon järjestämissuunnitelmaan. Tämä nykyinen järjestely täyttää tutkinnon perusteet.

Kaupunki- ja palveluliikenteen näytöissä toivottiin tutkinnon osan pituudeksi kierros/tutkinnon osa. Tätä perusteltiin sillä, että terminaalitoiminnot, päätepysäkkitoiminnot sekä myyntilaitte- ja linjatoiminnot tulisivat esille tutkintotilaisuudessa.

Ajoneuvotekniikan osion sisällön koettiin jääneen kehityksestä jälkeen tekniikan kehittyessä. Näyttötilaisuudessa toteutuneet tekniset tarkistukset ja toiminnot koettiin osin tarpeettomiksi tämän päivän ajoneuvoille. Näyttöjen sisältöä toivottiin päivitettävän ja kehitettävän nykyistä ajoneuvotekniikkaa vastaavaksi.

6.3 Näyttötutkintotilaisuuksien tehostaminen

Tutkintotilaisuuksien tehostamisella saavutetaan kustannustehokkuutta. Haasteelliseksi tekee tutkintotilaisuuksien järjestäminen useammalle tutkinnon suorittajalle saman päivän aikana. Tutkintotilaisuuksien alkaminen eri puolilla pääkaupunkia ja siirtymiset paikasta toiseen aiheuttavat katkoksia ja synnyttävät tyhjäkäyntiä. Tosin pitää varata aikaa tutkintotilaisuuden päätteeksi arviointikeskustelulle. Tämä vaatii työnjohdossa suunnittelua. Kun tämä aikatauluttaminen onnistuu, niin tutkintojen integroituminen työelämään koetaan onnistuneeksi. Tutkintotilaisuuksia toteuttaessa kaksi tutkintotilaisuutta päivää kohden koetaan maksimiksi. Tutkintotilaisuudet sisällöltään koetaan varsin kattaviksi. Varsinkin kaukoliikenteessä tehdyt tutkintotilaisuudet ovat sisällöltään laajoja. Kuten haastateltava E: toteaa: ”Tutkinto suoritukset ovat tehokkaita, ei tyhjäkäyntiä, tutkintotilaisuudet kestävät koko päivän, tulee ajopuoli, asiakaspalvelu ja rahtia.”

6.4 Näyttötutkinnon osien sisältöjen kehittäminen

Neljä haastateltavista toi esille tutkinnon osioiden sisältöön ja tutkinnon perusteisiin muutoksia ja kehitysehdotuksia ajoneuvotekniikan ja turvallisuus osion osalta.

Ajoneuvotekniikan osalta esiin tuli tutkintotilaisuuksissa tehtävissä näytöissä niiden sisältö. Sisältöä toivottiin kehitettävän tämän päivän tekniikkaa vastaavaksi. Linja-autojen tekninen kehitys on ollut laaja-alaista. Perinteisestä diesel poltto-aineesta on siirrytty maakaasuun ja biopoltto-aineisiin. Sähkö- ja hybriditekniikka on tullut myös linja-autoihin. Linja-autojen varustustaso on noussut varusteiden ja lisälaitteiden osalta. Ilmastointi ja sisälämmittimet ovat kaikissa uusissa linja-autoissa. Ajon seuranta laitteet ja muut ajotoimintoja tallentavat laitteet sekä lipunmyyntilaittejärjestelmät ovat kehittyneet ja tulleet vakiolaitteiksi. Ajotietokoneet ohjaavat moottorin yms. toimintaa ja kuljettajan mahdollisuudet vikatilanteissa toimimiselle ovat vähäiset. Kuljettajalta vaaditaan enemmän vian tunnistamista ja määritystaitoja sekä oikeita toimintatapoja ongelmatilanteissa. Näiltä osin toivottiin päivitystä ajoneuvotekniikan näyttötutkintoihin.

Lisäksi toivottiin turvallisuus osiota, jossa varmistettaisiin kuljettajan osaaminen ja toiminta vaaratilanteissa, linja-autopalossa sekä linja-auton evakuoinnissa. Esitettiin ehdotusta näyttötutkinnoissa suoritetusta sammutus tehtävästä. Näyttö sisällytettäisiin ammattitutkinnoissa olevaan Ajo-neuvotekniikka tai Turvallisuus ja ympäristö osioon sekä perustutkinnoissa Linja-auton tavarankuljetusten hallinta osioon. Tutkinnon osasta tämän osion voisi tunnustaa, kun tutkinnon suorittajalla on Alkusammutus kortti voimassa, tai hänellä on tunnustettavissa olevaa osaamista, esim. tutkinnon suorittaja toimii VPK:ssa. Tätä perusteltiin vuosittain tapahtuvien linja-autopalojen suurella määrällä.

Tutkinnon suorittajan kyky toimia onnettomuustilanteessa ja kyky evakuoita linja-auto haluttiin jollakin tavalla osoitettavaksi näyttötutkintotilaisuudessa.

6.5 Tutkintojen keskeyttämisen vähentäminen

Tutkinnon keskeyttäneiden määrää haluttaisiin laskea. Kehitysideoina esille tuli HOPS:n hyödyntäminen, näyttötutkinnoista tiedottamisen lisääminen ja opiskelijavalintakriteerit.

Henkilökohtaistamissuunnitelmaa toivottiin hyödynnettävän enemmän. Tällä saataisiin opintoaikoja lyhennettyä, motivaatio opiskeluun säilyisi ja opinnot saataisiin saatettua paremmin loppuun asti. Aikaisempi kuljetusalan osaaminen tulisi huomioida nykyistä paremmin. Varsinkin, jos tutkinnon suorittajalla on vuosien työkokemus yhdistelmäajoneuvonkuljettajana, tämä osaaminen tulisi huomioida. Haastateltava C toi asian esille näin: ”(Tutkinnon suorittajaa) pidetään tyhmänä, kun aikaisempaa osaamista ei huomioida.” Oppisopimuksella opiskeleville pitäisi laatia sellainen valmistavan koulutuksen sisältö, jossa aikaisempi osaaminen hyödynnetään tehokkaasti. Näyttötutkintojen suorituksessa perustason ammattipätevyyskoe tulisi suorittaa viimeisenä, jolloin koko tutkinto tulisi suoritettua loppuun asti.

Tutkinnon suorittajalle toivottiin tietoa ja ohjeistusta tutkinnoista ja niihin liittyvistä näyttötutkintotilaisuuksista. Näin tuntuma tutkinnon suorittamiseen säilyisi työelämässä ja arjessa toimiessa. Samoin kynns suorittaa tutkintoja laskisi. Kolmessa haastateltavista yrityksistä tutkinnot tulivat esiin kehityskeskusteluissa ja lopuissa kehityskeskusteluun verrattavissa olevassa kuljettajan osaamiskartoituksessa tai -keskustelussa. Kaikissa yrityksissä tutkintojen loppuunsaattaminen koettiin tärkeäksi.

Tutkintoon johtavaan koulutuksen valintoihin ja valintakriteereihin toivottiin kiinnitettävän enemmän huomiota. Valinnassa haluttiin kiinnittää huomiota tutkinnon sisällön esiin tuomisessa, mitä kaikkea opintoihin kuuluu ja kuinka pitkältä prosessista on kyse. Tällöin turhat keskeyttämiset vähenisivät.

6.6 Ammattiosaamisen hyödyntäminen

Haastattelussa tuli esille liikennöinnistä käytävä kilpailutus ja siihen liittyvät kriteerit, joita käytetään kilpailutuksessa pisteytyksen perusteena. Kaikissa haastateltavissa yrityksissä todettiin, ettei kuljettajan henkilökohtaisella koulutustasolla esimerkiksi linja-auton ammattitutkinnon tai perustutkinnon suorittamisesta saa mitään etua tai laatu- tai koulutustaso pisteitä. Kuitenkin on selvästi havaittavissa tutkinnon suorittajien laadukkuus työtehtävien suorituksessa.

6.7 Oman osaamisen kehittäminen

Haastattelun esiin tuomat näkemykset ja kehitysideat toivat esille myös tutkintoja järjestävän tahon kehityskohteita. Kehitysideat toivat esille tämän hetkisen tason ja mihin pitäisi jatkossa kiinnittää huomiota. Esille tuli niin heikkoja osa-alueita kuin myös vahvuuksia toimia tutkintojen järjestäjänä.

Ensisijaisen tärkeää on yhteistyö alan yritysten kanssa ja yhteydenpito tutkinnon suorittajiin. Kirjallinen tiedote tutkinnoista ja niihin liittyvistä näyttötutkintotilaisuuksista on toteutettavissa oleva kehitysidea. Kehitysideoista tuli myös ilmi valmistavaan koulutukseen liittyvät koulutustarpeet. Esille tuli toteuttamiskelpoisia näyttötutkintoihin liittyviä kehitysideoita, joita on syytä jalkauttaa käytäntöön, kuten tilausajon harjoitteet valmistavassa koulutuksessa.

6.8 Omien resurssien kehittäminen

Näyttötutkintoja otetaan vastaan viikoittain valmistavassa koulutuksessa ja alan yrityksissä. Tämä vaatii resursseja, yrityksiltä työelämän arvioitsijoita ja tutkintoja järjestävältä taholta näyttötutkintomestari koulutuksen suorittaneita ja tutkintojen käytänteisiin perehtyneitä kouluttajia. Osaamisen ja ammattitaidon ylläpitäminen ja päivittäminen on yksi haasteista, johon tulee vastata.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastatteluilla saatiin esitettyihin kysymyksiin laaja-alaisesti vastauksia ja erilaisia näkemyksiä eri tutkinnon osien tutkintotilaisuuksien toteutuksesta käytännössä.

Haastatteluiden tuloksista tuli esille yhteistyön parantamisen ja kehittämisen tärkeys. Yhteistyön ylläpitäminen ja kehittäminen jatkossa on kaikkien tahojen etu. Tällä tehostetaan nykyistä toimintaa, vähennetään aikaa ja vaivaa sekä saadaan kustannuksia pienemmäksi. Tiedonkulun tehostaminen vastuuhenkilöiden nimeämisellä ja tiedon jakaminen tutkinnoista yrityksiin ja tutkinnon suorittajille kirjallisen oppaan muodossa ovat kehitysideoita, jotka tulivat esille tämän tutkimuksen aikana.

Näyttötutkintotilaisuuksien kehittäminen koettiin kaikissa yrityksissä tärkeäksi niin sisällöllisesti kuin laadullisestikin. Haastatteluissa esiin nousi paljon kehitysideota eri tutkinnon osien suorittamiseen. Tämä kertoo ammattitaidosta ja osaamisesta mitä on alan yrityksissä. Tietämys ja osaaminen tutkinnoista ja niiden arvioinnista sekä teknisesti laadukas näyttöympäristö yrityksissä on hyvä pohja kehittää näyttötutkintoja jatkosakin. Kehitysideoiden työstäminen jatkossa ja niiden hyödyntämien valmistavan koulutuksen osalta sekä ideoiden jalkauttaminen tutkintoihin sillä osin kuin se on tutkinnon perusteiden mukaista.

Tutkinnon keskeyttäneiden määrän vähentäminen oli haastattelujen perusteella yrityksille tärkeä tavoite. Kiinnittämällä huomiota valintakriteereihin ja tehokkaalla henkilökohtaistamissuunnitelmalla lisätään tutkinnon suorittajien motivaatiota tutkintojen loppuun saattamiseen. Myös tiedonkulun parantamisella uskotaan olevan vaikutusta.

Tutkinnon suorittaneiden linja-autonkuljettajien koulutustason huomiointi kilpailutuksen pisteytyksessä olisi toivottavaa. Tänä päivän koulutustasoa ei huomioida mitenkään. Miten pisteyttäminen toteutetaan, että se olisi tasapuolinen kaikille yrityskoosta riippumatta, jäi pohdittavaksi.

Mahdollisuus toteuttaa näitä tutkintotilaisuuksia yrityksissä tekee tutkintotilaisuuksista laadukkaita ja tasapuolisia tutkinnon suorittajalle. Tämä on suuri etu myös tutkintoja järjestävälle organisaatiolle.

8 OMA POHDINTA

Tutkimus toi esille paljon sellaisia asioita, jotka olivat tiedossa, mutta joista ei ole aikaisemmin keskusteltu näin kattavasti alan yritysten edustajien kanssa. Tutkinnon keskeyttäminen on tiedostettu molemminpuolisesti ja sen ehkäisy jatkossa on kaikkien etu. Kiinnittämällä jatkossa huomiota valintaprosessiin ja tehokkaammalla tiedotuksella koulutuksen sisällöstä toivotaan olevan jatkossa vaikutusta. Tutkinnoista kertova tiivistetty opas osaltaan täydentää tätä. Muilla aloilla näyttötutkinnot ovat jo tiiviisti osa valmistavaa koulutusta ja ilman tutkintojen suoritusta ei voi toimia alansa työtehtävissä. Kuljetus alalla yhden tutkinnon osan, perustason ammattipätevyyskokeen suorittuaan voi siirtyä työelämään. Tutkinnon sitouttaminen osaksi koulutusta olisi osaamisen kannalta ja tutkinnon loppuun saattamisen kannalta tärkeää.

Tutkimuksen myötä tuli esiin myös tutkintojen välilliset hyödyt yrityksissä. Tutkintotilaisuuksissa on työnjohdolla oiva tilaisuus nähdä yrityksen työntekijän toimintaa ja osaamista työtehtävissä. Tarvittaessa voidaan huomioida esiin tullutta osaamista yrityksessä. Tutkintotilaisuuksissa tutkinnon suorittajat ovat kokeneet palautteen saannin tärkeänä. Haastatteluissa tuli myös esille palautteen annosta, että oppilaitoksen edustajan antamaa palautetta arvostetaan.

Tutkimus toi esille myös valmistavaan koulutukseen sisältyviä haasteita, joihin oppilaitoksen tulisi vastata. Erityisesti haastatteluissa tuli tekniikan osaaminen ja hallinta ja sen sisällön kehittämisen ajantasaisuus sekä tila-

usajon työtehtävien harjaannuttaminen, varsinkin niille kuljettajille, joiden työpaikalla ei ole tilausajoon liittyvää toimintaa. Tämä toimenpiteet vaativat osaamista ja resursseja oppilaitokselta.

Tutkinnot ja niiden perusteet tulevat muuttumaan 1.8.2015. Muutoksia on tulossa tutkinnon määritelmiin ja tutkintonimikkeisiin. Nimikkeet muuttuisivat kuljetusalan ammattitutkinnoiksi. Tutkinnon rakenteisiin tule myös muutoksia. Ammattitutkinnon painotusarvo tulee kasvamaan ja nykyinen osaamistaso vahvistumaan. Uusien tutkinnonperusteiden mukaan ammattitutkinnon suorittanut hoitaisi alansa tehtäviä itsenäisesti ja lisäksi hän pystyisi opastamaan ja valvomaan muiden suorittamia tehtäviä. Tämä tarkoittaisi, että ammattitutkinto rakentuisi perustutkinnon päälle ja edellyttäisi syvällisempää tietoperustaa ja kehittyneempiä käytännön taitoja.

Opinnäytetyön tekeminen oli haastavaa, mutta palkitsevaa. Aiheen rajaaminen oli haaste. Työhön käytettävää aikaa oli rajatusti, joten aikataulutus ja suunnittelu olivat tärkeää työn loppuun saattamisen kannalta. Opinnäytetyön aihe sisältöineen ja haasteluissa esiin tulevan jäsentäminen oli oma haasteensa, jotta lopputuloksesta tulisi selkeää ja ymmärrettävää. Tärkeää oli asia yhteyden säilyttäminen. Opinnäytetyö pohjautuu lainsäädäntöön, mikä osaltaan rajoitti kirjoitusasua.

Lopputyön parasta antia oli mahdollisuus oman työni syvällisempään tutkimiseen ja kehittämiseen. Haastattelut olivat mielenkiintoisia ja syvensivät varmasti jo olemassa olevaa yhteistyötä alan yritysissä. Oli mielenkiintoista ja opettavaista keskustella ja pohtia työelämän edustajien näkemyksistä ja kehitysideoista. Esiin tulleista kehitysideoista osa pyritään jalkautamaan mahdollisimman pian.

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoululaki 351/2003 9.5.2003. Viitattu 13.4.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030351>
- Asetus ammatillisesta koulutuksesta 811/1998 6.11.1998. Viitattu 18.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980811>
- Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 812/1998 6.11.1998. Viitattu 14.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980812>
- Hallintolaki 434/2003 6.6.2003. Viitattu 14.4.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030434>
- Hirsjärvi. S., Remes. P., & Sajavaara. P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo. Bookwell Oy.
- HSL Helsingin seudun liikenne. Vuosikertomus 2012. Viitattu 17.4.2014.
https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/hsl_vuosikertomus_2012_fi.pdf
- Kauppinen. A., Nummi. J. & Savola. T. 2009. Kirjoittamisen ja puhumisen käsikirja. Tekniikan viestintä. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Kela. Viitattu 9.3.2014
http://www.kela.fi/tyoelaketta-tutkinnosta_kenelle
- Koulutusrahasto. Viitattu 9.3.2014.
<http://www.koulutusrahasto.fi/fi/ammattitutkintostipendi/stipendinsuuruus/>
- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998 21.8.1998. Viitattu 8.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980631>
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998 21.8.1998 Viitattu 8.4.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980630>
- Laki ammattipätevyyden tunnustamisesta 1093/2007 1.1.1992. Viitattu 14.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071093>
- Laki kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä 273/2007 16.3.2007. Viitattu 8.4.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070273>
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999 21.5.1999. Viitattu 14.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990621>
- Linja-autoliitto. Viitattu 17.4.2014.
http://www.linja-autoliitto.fi/media/filer_public/2013/09/20/lal_bussiliikenne-esite.pdf

Opetushallitus. 2008. Näyttötutkinnon perusteet. Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto. Määräys 16/011/2008. Helsinki. Edita Prima Oy.

Opetushallitus. 2009. Logistiikan perustutkinto. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Määräys 32/011/2009. Vaasa. Oy Fram Ab.

Opetushallitus. 2011:4. Näyttötutkinto-opas. Näyttötutkinnon järjestäjien ja tutkintotoimikuntien käyttöön. Oppaat ja käsikirjat. 2011. Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

Opetushallitus. 2012:2. Arvioinnin opas. Ammatillinen peruskoulutus. Näyttötutkinnot. Oppaat ja käsikirjat. 2012:9. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Opetushallitus. 2012:25. Näyttötutkintojen järjestämissopimus 2012. Määräykset ja ohjeet. Kopijyvä Oy. Viitattu 14.4.2014.

Opetushallitus. 2013:2. Ahola. S. & Anttila. A. Ammatillisen koulutuksen ja tutkintojärjestelmien kehittäminen. Tilannekatsaus – Maaliskuu 2013. Muistiot 2013:2. Viitattu 14.4.2014.

Opetushallitus. 2013:10. Huhtala. M. Auto-, kuljetus- ja ilmailualan koulutuksen laadullinen ennakointi. Raportit ja selvitykset. 2013:10. Tampere. Juvenes – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 14.4.2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetusta tutkintorakenteesta 47/2012 23.1.2012. Viitattu 14.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120047>

Opetusministeriön asetus eräiden opintojen tuottamasta kelpoisuudesta ammattikorkeakouluopintoihin 355/2003 15.5.2003. Viitattu 13.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030355>

Suomen laki. 2014. Tieliikennelait. Viro. Pint Best.

Valtioneuvoston asetus kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä 640/2007 31.5.2007. Viitattu 8.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070640>

HAASTATTELU KYSYMYKSET

Hannele Pulkkinen

x.x.2014

Haastattelu

Ammattitutkinnon suorittamisen vaikutus linja-autoliikenteen yrityksen toimintaan.

Olen parhailaan tekemässä opinnäytetyötä ja aiheenani on ammattitutkinnon suorittamisen vaikutuksen selvittäminen linja-autoliikenteen yrityksen toimintaan. Päivätyössäni olen TTS:ssa tutkintokoordinaattorina ja työhöni kuuluu tutkintotilaisuuksien järjestäminen. Tutkinnon suorittajat ovat linja-autoliikenteen yritysten kuljettajia. Tutkintotilaisuudet järjestetään yhteistyössä yrityksen työnjohdon kanssa ja tutkinnot tapahtuvat normaaleissa työtehtävissä.

Haluaisin tehdä haastattelun, jossa kartoittaisin seuraavia asioita ja saisin opinnäytetyöhöni tarvittavia taustatietoja. Kaikki haastattelut ja haastatteluissa esiin tuleva on luotamuksellista. Yrityksen ja yrityksen henkilökunnan nimiä ei julkaista. Haastattelut tapahtuvat nimettöminä.

Olen laatinut kysymyksiä haastattelua varten. Voit tutustua niihin etukäteen. Haastatteluun on hyvä varata aikaa noin 1 – 1,5 tuntia.

Tausta kysymyksiä: Kuinka paljon yrityksessä on linja-auton kuljettajia kaikkiaan?

Varsinaiset haastattelun kysymykset:

Kuinka paljon linja-autoliikenteen yrityksessä on ammattitutkinnon tai linja-autonkuljettajan perustutkinnon suorittaneita linja-autonkuljettajia?

Mitä etuja yritys saa tutkinnon suorittaneista linja-autonkuljettajista?

Mitä etuja saa ammattitutkinnon tai linja-autonkuljettajan perustutkinnon suorittanut linja-autonkuljettaja ko. yrityksessä?

Mitä haittoja seuraa, jos linja-autonkuljettaja ei ole tutkintoa suorittanut?

Mitä haittoja tutkinnon suorittaminen yrityksessä aiheuttaa yrityksen normaaliin toimintaan?

Millä tavoin voidaan kehittää tutkintojen suorittamisen integrointia yrityksen normaaliin toimintaan?

Kehitysehdotukset.